

UNIVERZITET U SARAJEVU

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

ODSJEK: SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

MIGRANTSKA KRIZA U UNSKO-SANSKOM KANTONU: SIGURNOSNE I HUMANITARNE

IMPLIKACIJE

-magistarski rad-

Kandidat:

Emir Sulejmanović

Index no.: 707/ II-SPS

Mentor:

Prof. dr. Mirza Smajić

Sadržaj

I Uvod	7
1. Teorijske osnove rada	7
2. Teorijsko metodološki okvir istraživanja.....	9
2.1 Problem istraživanja	9
2.2 Predmet istraživanja	10
3. Društveni cilj istraživanja	12
3.1 Društveni cilj istraživanja.....	12
4. Hipoteze	12
4.2 Posebne hipoteze	12
5. Paradigma i metode istraživanja	13
5.1 Vrsta i tip istraživanja.....	13
5.2 Teorijsko-metodološki pravci istraživanja	13
5.3 Osnovne metode istraživanja.....	13
5.3.1 Općenaučne metode istraživanja.....	13
5.3.2 Metode prikupljanja podataka.....	14
6. Kategorijalno pojmovni i terminološki sistem.....	14
II Migracije na početku 21. stoljeća	17
1. Uvod u migracije.....	17
2. Kratka historija međunarodnih migracija	18
3. Međunarodne migracije u 21. stoljeću.....	19
3.1 Globalizacija migracija.....	19
3.2 Uzroci migracija	20
4. Izbjeglice i prisilne migracije.....	22
5. Pravni okvir migracija.....	23

5.2	Kratka povijest međunarodnog izbjegličkog prava	24
5.3	Zaboravljena konvencija iz 1933. godine	25
5.4	Ženevska konvencija (1951).....	25
5.5	Nedobrovoljno vraćanje ili repatrijacija (non-refoulment)	27
5.6	Protokol za izbjeglice (1967).....	28
6.	Prava izbjeglica.....	29
6.1	Potruga za azilom.....	30
III	Migrantska kriza u Europi.....	31
1.	Migrantska kriza u Europi: sigurnosni i humanitarni izazov	31
2.	Test za Europu	32
3.	Pravne norme, mehanizmi i instrumenti EU kao odgovor na migracije.....	34
3.1	Zajednički europski sistem za azil.....	34
3.2	Jačanje europskog pristupa kroz Novi pakt o migracijama i azilu	36
4.	Europski izbjeglički režim	37
4.1	Dogovori sa Turskom	38
4.1.1	Zatvaranje „Balkanske rute“	40
4.2	Odnosi EU i Libije.....	41
4.2.1	Nedostaci memoranduma.....	42
5.	Posljedice europskog izbjegličkog režima.....	44
5.1	Nova balkanska ruta	44
6.	Sigurnosni i humanitarni izazovi migrantske krize u Bosni i Hercegovini	45
6.1	Ksenofobija.....	46
IV	Unsko-sanski kanton kao posljednja stanica	47
1.	Put ka boljoj budućnosti.....	47
2.	Anketni upitnik	48

2.1	Rezultati, analiza i interpretacija empirijskih istraživanja.....	48
2.1.1	Uzorak i sociodemografske karakteristike ispitanika.....	49
2.2	Prezentacija i analiza istraživanja (<i>Anketa 1</i>).....	50
2.2.1	Koji je vaš način informiranja o izbjeglicama?.....	51
2.2.2	Da li po Vašem mišljenju migranti i izbjeglice predstavljaju realnu sigurnosnu prijetnju?	52
2.2.3	Da li podržavate prava migranata i izbjeglica?	54
2.2.4	Zadovoljstvo građana sa radom vlasti kada je riječ o migrantskoj krizi.....	55
2.2.5	Odnos građana prema migrantskoj populaciji.....	56
2.3	Prezentacija i analiza istraživanja (<i>Anketa 2</i>).....	57
2.3.1	Starosna struktura anketiranih ispitanika	57
2.3.2	Koja je vaša zemlja porijekla?	58
2.3.3	Zemlje destinacije	60
2.3.4	Razlozi odlaska	61
2.3.5	(Ne)zadovoljstvo vlastima i uslovima unutar centara.....	63
V	Zaključna razmatranja	66
VI	Bibliografija	68
VII	Prilozi	73

Skraćenice

CWS - Church World Service

CEAS - Common European Asylum System

DRC – Danish Refugee Council (Dansko vijeće za izbjeglice)

EC – European Commission (Europska komisija)

EURODAC - European Dactyloscopy

EUBAM – EU Border Assistance Mission

IOM – International Organization for Migration (Međunarodna organizacija za migracije)

JRS – Jesuit Refugee Service (Isusovačka služba za izbjeglice)

IASC – Inter-Agency Standing Committee

MHPSS – Mental Health and Psycho-social Support

OHCHR - Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights

PPC – Privremeni prihvatni centar

UNHCR – United Nations High Commissioner for Refugees

Apstrakt

Migrantska kriza koja je pogodila Europu 2015. godine i dan danas predstavlja jedan od najvećih sigurnosnih problema u svijetu a pogotovo državama kao Bosna i Hercegovina koje su institucionalno nespremne da efektivno odgovore na ovaj izazov. Najteže pogođena oblast u BiH jesu Unsko-sanski kanton i Kanton Sarajevo koji predstavljaju žarišta krize. Ova dva kantona također posjeduju šest Privremenih prihvatnih centara za smještaj migrantske populacije sve do njihovog eventualnog pokušaja prelaska granice i odlaska u bolju budućnost u zemljama odredišta. Međutim, sve dok je migrantska populacija u našim rukama te dok naša vlast surađuje sa međunarodnim vladinim i nevladinim organizacijama u cilju olakšavanja života izbjeglicama, na našoj je državi da što efikasnije odgovori na ove ozbiljne izazove. Osim dolaska velikog broja izbjeglica iz zemalja Afrike i Azije, javljaju se dodatni sigurnosni problemi kao što su trgovina ljudima, fizičko i psihičko nasilje, što je dodatni teret na institucije Bosne i Hercegovine. Očito je da se Europska Unija u zadnjih par godina fokusirala na zaustavljanje dolaska migranata i izbjeglica, što za BiH predstavlja dodatnu otežavajuću okolnost te dolazi do nagomilavanja ljudi u potrebi na teritoriji Unsko-sanskog kantona, kao najteže pogođene regije. Unsko-sanski kanton trenutno predstavlja utočište za migrante i izbjeglice i tranzitnu tačku do prelaska granice i ulaska u Europsku uniju. Uzimajući ovo u obzir, za potrebe ovog rada provedene su dvije ankete na području Unsko-sanskog kantona. Ove ankete će na kraju pokazati zadovoljstvo građana sa postupcima vlasti po pitanju migrantske krize te njihovo odobravanje izbjegličke populacija, kao i mišljenje migranata i izbjeglica o njihovom trenutnom stanju, budućnosti i o šansama za povratak u matičnu zemlju.

Ključni pojmovi: Migrantska kriza, migrant, izbjeglica, tražitelj azila, privremeni prihvatni centar

I Uvod

1. Teorijske osnove rada

Pojedinačne migracije, migracije manjih skupina, pa čak i masovne migracije kojima trenutno svjedočimo predstavljaju ljudsku potrebu i konstantu koja je prisutna od početka ljudskog roda. One su svakodnevan proces koji uveliko utječe na pojedinačne države u koje se migrira kao i na određene pozitivne i negativne promjene koje migracije nose sa sobom. No koliko god bile učestale, zabrinjavajući je nedostatak institucionalne memorije o tome kako se pristupalo masovnim migracijama, koje su najbolje i najpraktičnije lekcije identificirane i naučene, a posebno zabrinjava izostanak politika, normativnih akata, planova, procedura, smjernica, sposobnosti i kapaciteta potrebnih za pružanje adekvatnog odgovora (Mikac i Dragović, 2017:252). Nedostatak sigurnosti, stabilnosti i opšti nered u velikom broju država uzrokuje ogroman val ljudi koji traže bolju, sigurniju i stabilniju budućnost za sebe i svoje porodice. Dugotrajni oružani sukobi, prepirke velikih o sudbinama malih i slične već ustaljene pojave dalje pospješuju odluke velikog broja ljudi da trebaju otići iz svog doma u stabilnije i bolje sutra. Ovi faktori, kao i dodatna dešavanja, uzrokuju najveću migrantsku krizu i odliv stanovništva još od Drugog svjetskog rata koja u relativno kratkom vremenskom periodu zahtjeva odlučan i harmoniziran odgovor politike i državnih institucija kao i međunarodnih organizacija unutar država koje će uskoro postati one najteže pogođene migrantskom krizom. Veliki broj migranata, izbjeglica i tražitelja azila predstavljaju izazov za institucije svake države, a pogotovo onih kao što su Bosna i Hercegovina i zemlje regije koje su oslabljene i nespreme na ovakve krize. Od 2015. godine, Europa se nalazi u delikatnoj poziciji gdje svaki dan prima veliki broj izbjeglica i tražitelja azila koji ulaze na prostor Europske Unije preko migrantskih ruta iz Sjeverne Afrike i Azije, preko Grčke i Italije pa do svojih destinacija. Ovaj nagli priliv ljudi različitih kultura, jezika i običaja uzokuje paniku u Europi i testira sposobnost i organiziranost europskih institucija kao i efikasnost europskog izbjegličkog režima. Uprkos uređenim mehanizmima EU, kao i Ženevskoj konvenciji o izbjeglicama i naknadnom protokolu koji se smatraju osnovnim dokumentima za pitanja izbjeglica i tražitelja azila, teško

je u relativno kratkom vremenskom periodu sve uskladiti i efikasno riješiti problem velikog broja međunarodnih migranata koji dolaze u vaše zemlje.

Institucionalni nedostaci, nedovoljna politička volja i nepostojanje jedinstvenih političkih odluka su, kao i u EU, veoma izraženi i u Bosni i Hercegovini koja trpi posljedice nove europske politike koja ne dopušta prolazak migranata i izbjeglica unutar svojih granica. Usljed ovakve politike, a nedostatka konsenzusa i dijaloga sa strane Bosne i Hercegovine, došlo je do velikog nagomilavanja ljudi u potrebi na teritoriji Federacije BiH i to najviše na području Unsko-sanskog te Kantona Sarajevo. Krajem 2017. i početkom 2018. godine Bosna i Hercegovina postaje žarište migracija te pokušava pronaći način koji će omogućiti državnim institucijama da se izbore sa krizom. U ovo vrijeme, veliki broj migranta i izbjeglica pronalazi sklonište u napuštenim građevinama, kućama i razrušenim objektima, dok mali broj njih sa dovoljnim finansijskim sposobnostima uspijeva iznajmiti stan ili sobu kako bi obezbijedili privremeni boravak dok se stanje ne promijeni.

Kako bi se izborili sa situacijom, u F BiH je izgrađeno šest Privremenih prihvatnih centara koji zbrinjavaju veliki broj ljudi u potrebi. Osim toga, nekoliko hiljada se i danas nalazi izvan prihvatnih centara nastojeći što češće preći granicu i otići ka boljoj budućnosti u zemlje Europske Unije. Unsko-sanski kanton, kao najteže pogođen migrantskom krizom, suočava se sa mnogim problemima. Pored onog očiglednog, a to je nedostatak institucionalnih kapaciteta za zbrinjavanje velikog broja migranata, USK postaje privremeno utočište i tranzitna tačka za sve izbjeglice i tražitelje azila koji nastoje preći državnu granicu sa Hrvatskom. Uzimajući u obzir sve faktore i sigurnosne probleme koji se pojavljuju, Hrvatska ne dopušta prelazak unutar svojih granica, USK i lokalno stanovništvo su prisiljeni na određene promjene kao i na određenu dozu straha. S tako velikim brojem ljudi koji stižu na tako malo područje, sigurno će se javiti problemi kriminalne prirode. Iako je riječ o malom postotku migranata, neki od njih su skloni ilegalnim akcijama u borbi protiv surove stvarnosti u kojoj se nalaze. Nažalost, zbog nedostatka skloništa, hrane i odjeće za neke od njih, prisiljeni su pribjeći zločinu. To je, međutim, mali broj njih, a većina sukoba na koje smo navikli i danas događa se između različitih grupa migranata. Ovi se sukobi uglavnom odvijaju zbog kulturnih, vjerskih i drugih razlika koje imaju, a koje ne možemo promijeniti. Kada se vlasti USK bore protiv ovih problema, nailaze na teške prepreke na koje nisu naviknuti. Jezička barijera je prva i najvažnija

prepreka, kao i nedostatak odgovarajuće dokumentacije u obliku pasoša ili ličnih dokumenata koji bi se trebali koristiti za identifikaciju pojedinaca. Iako Služba za strance radi nevjerovatan posao u teškim uvjetima, gotovo je nemoguće shvatiti ili otkriti da li neko skriva ili laže o svom imenu, zemlji porijekla, jeziku, rodnom mjestu ili općenito o svojoj identifikaciji. Sekuritizacija ovih pitanja je u toku, a USK se i dalje bavi tim sigurnosnim pitanjima i morat će to činiti sve dok se ne pronađe rješenje, uglavnom političko, za daljnji opstanak i održivost migrantske populacije unutar ovog kantona. Naravno, iako institucije USK rade posao u teškim, relativno nepoznatim uvjetima, još uvijek postoje velike praznine u njihovim kapacitetima i njihovom načinu rada, gdje možemo svjedočiti kršenju ljudskih prava, kao i uobičajenom bosanskom prebacivanju odgovornosti koji ne mogu dovesti do bilo čega dobrog za jadne ljude koji su zapeli u našoj zemlji bez nade za boljom budućnosti.

Zajedno sa kantonalnim vladama i njenim institucijama, za zbrinjavanje ljudi u potrebi zaslužne su i međunarodne organizacije od kojih je većina na području BiH već duže vrijeme u funkciji pomaganja lokalnim zajednicama u postratnom periodu. Pored velikog broja organizacija zaslužnih za zbrinjavanje migrantske populacije, kantonalnih institucija, lokalne zajednice, svjedočimo i individualnim naporima posvećenih građana koji nastoje pomoći migrantima i izbjeglicama jer shvataju privremenu prirodu njihovog ostanka u našoj zemlji. Naravno, dok se ne donese usklađena politička odluka na nivou Bosne i Hercegovine, ne možemo očekivati poboljšanje situacije i pronalazak rješenja za ovaj sigurnosni i humanitarni problem.

2. Teorijsko metodološki okvir istraživanja

2.1 Problem istraživanja

Problem masovnih migracija s kojom se Europa suočava od 2015. i početka 2016. godine predstavlja posljedicu uzrokovanu faktorima koji su u kratkom vremenskom periodu pogodili svijet. Arapsko proljeće, ratna dešavanja na Bliskom Istoku, kao i geopolitika cijele Azije i

Sjeverne Afrike, intervencionizam velikih država, unutrašnji nemiri te ostali sigurnosni izazovi su u velikoj mjeri potaknuli talase nekontrolisanih migracija prema području Europske Unije kao i prema državama na tranzitnoj ruti ka Europskoj Uniji. Na samom početku EU je zauzimala potpuno drugačiji stav od onog kojem svjedočimo danas. Danas, Europsku Uniju i njene ekonomski i institucionalno najsnažnije države možemo više povezati sa politikom nečinjenja nego sa poduzimanjem konkretnih radnji koje bi se nosile sa sigurnosnim izazovom koji migrantska kriza predstavlja, a pogotovo za države koje su nespремne da se s njom nose. Jedna od tih država jeste Bosna i Hercegovina koja evidentno nije bila institucionalno spremna da se nosi sa ovim izazovom.

Kao i na početku migrantske krize 2015-2016. godine u Europskoj Uniji, tako i u Bosni i Hercegovini trenutno ne postoji jedinstvena politika ili sigurnosna strategija koja će dati smjernice o tome kako da se država nosi sa ovim problemom. Stavka sa kojom se sve države Europske Unije slažu jeste da je nova tzv. „Balkanska ruta“ sigurnosna prijetnja te se na neki način sigurnost ljudi u potrebi, uključujući i ekonomske migrante, stavlja u drugi plan. Trenutno cijeli problem je spušten na nivo nevladinog sektora, međunarodnih humanitarnih organizacija pa i individualnih privatnih osoba. Ovakav pristup stvara daljnje probleme u vidu krijumčarenja, trgovine ljudima, povećanja smrtnosti usljed raznih faktora uključujući i nemogućnost prelaska granice te raznih nelegalnih radnji.

2.2 Predmet istraživanja

Migrantska kriza, kojoj svjedočimo danas, predstavlja složene i često široke migracijske tokove i obrasce mobilnosti uzrokovane krizom koja obično uključuje značajne ranjivosti za pojedince i pogođene zajednice koje generiraju akutne i dugoročne izazove upravljanja migracijama (IOM,2012)¹. Upravo na ove izazove upravljanja migracijama pokušavamo efikasno odgovoriti u suradnji sa međunarodnim organizacijama trenutno prisutnim u USK i Kantonu Sarajevo kao što su: IOM, DRC, UNHCR, JRS, CWS, SAVE THE CHILDREN kao

¹ IOM Migration Crisis Operational Framework (15 November 2012) MC/2355, dostupno na: https://www.iom.int/files/live/sites/iom/files/What-We-Do/docs/MC2355_-_IOM_Migration_Crisis_Operational_Framework.pdf

i veliki broj specijaliziranih agencija Ujedinjenih Naroda. Jedino zajedničkom suradnjom i partnerskim odnosima sa ovim organizacijama možemo pomoći onima u potrebi.

Uzimajući ovo u obzir, očigledno je da je Bosna i Hercegovina ostavljena da sama nastoji da riješi ova pitanja uz određenu finansijsku pomoć od strane Europske Unije, ali bez konkretnog ili finalnog rješenja na vidiku. Zbog daljnjih mjera jačanja kontrole granica, postavljanja fizičkih barijera i sličnih sigurnosnih mjera koje poduzimaju druge države kako bi spriječile ulazak migranata i izbjeglica na svoju teritoriju, evidentno je da će ovo stanje trajati još neko određeno vrijeme. Dodatnu otežavajuću okolnost predstavlja pandemija COVID -19 virusa koja je značajno utjecala na poteškoće prelaska granice usljed pojačanih pograničnih mjera ili čak potpunog „lockdowna“ pojedinih država.

Pored svih sigurnosnih i humanitarnih implikacija migrantske krize u Bosni i Hercegovini javlja se pitanje: „Da li su institucionalni kapaciteti Bosne i Hercegovine dovoljno dobro osmišljeni za suočavanje sa trenutnim humanitarnim i sigurnosnim izazovima migrantske krize, te da li je potrebno prekrojiti ili dodatno ojačati migrantsku politiku Bosne i Hercegovine?“ Shodno ovome, predmet istraživanja jeste efikasnost institucija Bosne i Hercegovine u borbi sa humanitarnim i sigurnosnim izazovima migrantske krize. Glavni akteri koji se javljaju i oni koji su aktivno uključeni u migrantsku krizu u Bosni i Hercegovini su Europska Unija, međunarodne humanitarne organizacije, vlast BiH na državnom, entitetskom pa i lokalnom/općinskom nivou.

Vremensko određenje predmeta istraživanja: Istraživanje se odnosi na period od početka migrantske krize u Europi 2015. godine pa do danas.

Prostorno određenje predmeta istraživanja: Prostor na kojem će se odvijati istraživanje je prostor Bosne i Hercegovine, ali se predmet istraživanja odnosi na dosta širi regionalni i pogotovo globalni nivo.

Disciplinarno određenje predmeta istraživanja: Istraživanje je monodisciplinarno, u okviru sigurnosnih i mirovnih studija.

3. Društveni cilj istraživanja

Društveni cilj se odnosi primarno na informisanje opće populacije o neefektivnosti i nedovoljno usaglašenoj politici koju (ne)posjeduje država Bosna i Hercegovina po pitanju migrantske krize te nedostatka institucionalnih kapaciteta da odgovore na ovako kompleksan i zahtjevan sigurnosni izazov. Postoji, također, i mogućnost primjene stečenih znanja u praksi.

3.1 Društveni cilj istraživanja

Društveni cilj ovog istraživanja podrazumijeva podizanje svijesti o neophodnosti efektivnog i primjerenog odgovora institucija Bosne i Hercegovina na sigurnosne izazove koje donosi migrantska kriza kao i sami migranti i izbjeglice. Institucionalni odgovor se najviše odnosi na teritorije Unsko-sanskog kantona i Kantona Sarajevo. Društveni cilj se ogleda u mogućnosti korištenja stečenih znanja ovog istraživanja u praksi.

4. Hipoteze

Generalna hipoteza: Rješavanje migrantske krize u BiH uvjetovano je državnim upravljanjem krizom i suradnjom sa međunarodnim organizacijama.

4.2 Posebne hipoteze

- Na migrantskim rutama se vrše kršenja ljudskih prava nad migrantima i izbjeglicama te se na taj način otežava dolazak u zemlje odredišta.
- Europska Unija, kao i Bosna i Hercegovina, nema jedinstvenu i harmoniziranu odluku po pitanju migrantske krize.

- Ne vidi se dugoročno rješenje za migrante, izbjeglice i tražitelje azila na teritoriji Bosne i Hercegovine.
- Nekonzistentnost pravnih okvira u Bosni i Hercegovini po pitanju rješavanja migrantske krize.
- Neefektivnost institucija Unsko-sanskog kantona u pronalasku odgovora na krizu.

5. Paradigma i metode istraživanja

5.1 Vrsta i tip istraživanja

Istraživanje je pretežno teorijskog karaktera.

5.2 Teorijsko-metodološki pravci istraživanja

U ovom radu koristiće se: pozitivizam, historizam ili aksiološko- teorijsko- metodološki pravac i dijalektički teorijsko- metodološki pravac.

5.3 Osnovne metode istraživanja

5.3.1 Općenaučne metode istraživanja

Pošto je istraživanje vezano za ovaj rad pretežno teorijskog karaktera, metode istraživanja koje su korištene su sljedeće:

- **Hipotetičko-deduktivna** – kao najsloženija i najproduktivnija metoda istraživanja, hipotetičko deduktivna će se koristiti kako bi se opravdala hipoteza

i hipotetički stavovi te kako bi se zasnovao kritički stav o datoj temi koja je naša stvarnost.

- **Komparativna metoda** – kao opća metoda društvenih nauka, komparativna metoda će se u ovom radu koristiti kako bi se uporedio period početka migrantske krize u Europi i značajke tog sigurnosnog izazova sa onim što se danas nalazi u Bosni i Hercegovini. Kao takva, ova metoda će omogućiti pronalazak zajedničkih obilježja i izazova koje sa sobom nosi migrantska kriza na regionalnom nivou sa onim na nacionalnom nivou.
- **Analitičko-deduktivna** – ova metoda se koristi da bi se na osnovu prikupljenih podataka donijeli određeni zaključci koji u slučaju ovog rada mogu pokazati institucionalnu spremnost i sposobnost BiH da se nosi sa sigurnosnim izazovima migrantske krize

5.3.2 Metode prikupljanja podataka

- **Metoda ispitivanja** koje će se koristiti u ovom radu jeste *anketa*. Da bi realistično prikazali situaciju u kojoj se nalazi BiH te situaciju u kojoj se nalaze ljudi u potrebi na teritoriji BiH, provest će se anketa sa migrantima, izbjeglicama i tražiteljima azila unutar ali i izvan privremenih prihvatnih centara na području Unsko-sanskog kantona.

6. Kategorijalno pojmovni i terminološki sistem

Kako bi rad bio jasniji, u ovom dijelu će se definirati osnovni pojmovi ključni za razumijevanje problema i izazova migrantske krize u Bosni i Hercegovini, a i pojmovi koji se javljaju u samom naslovu rada.

- **Migrantska kriza** - je skraćenica od „kriza sa migracijskim dimenzijama“. Migrantska kriza može biti iznenadna ili usporena, može imati prirodne uzroke ili uzroke koje je stvorio čovjek, a može se odvijati interno ili preko granica. (IOM, 2012)²
- **Migrant** - krovni pojam, koji nije definiran međunarodnim pravom, odražava uobičajeno laičko razumijevanje osobe koja se odseli iz svog uobičajenog prebivališta, bilo u državi ili preko međunarodne granice, privremeno ili trajno, i iz različitih razloga. Izraz uključuje niz dobro definiranih pravnih kategorija ljudi, poput radnika migranata; osobe čije su posebne vrste kretanja zakonski definirane, poput krijumčarenih migranata kao i oni čiji status ili način kretanja nisu posebno definirani međunarodnim pravom, poput međunarodnih studenata. (IOM, 2011)³
- **Izbjeglica** – u skladu sa smjericama UNHCR-a za utvrđivanje statusa izbjeglice, to je osoba koja se kvalificira za zaštitu Ujedinjenih Nacija osiguranu od strane UNHCR-a, u skladu sa statutom UNHCR-a te, posebno, sa Rezolucijom Generalne skupštine koja pojašnjava opseg kompetencija UNHCR-a bez obzira da li se on/ona nalazi u nekoj zemlji koja je potpisnica Konvencije iz 1951. godine ili Protokola iz 1967. godine. (UNHCR, 2011)⁴ Također, u skladu sa Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine, izbjeglica je osoba koja je, zbog osnovanog straha od progona iz razloga rase, religije, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkog mišljenja, izvan njegove/njene zemlje državljanstva i nije u mogućnosti ili, zbog takvog straha, ne želi da iskoristi zaštitu te zemlje; ili osoba koja nema državljanstvo i nalazi se izvan zemlje svog uobičajenog prebivališta kao rezultat takvih događaja, nije u mogućnosti ili se ne želi vratiti u tu zemlju.⁵

² IOM's Migration Crisis Operational Framework. Dostupno na: <https://www.iom.int/mcof>

³ IOM's Glossary on Migration, dostupno na: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf

⁴ United Nations High Commissioner for Refugees, Handbook and Guidelines on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status (2011) HCR/1P/4/enG/Rev. 3, 7, para. 16

⁵ Convention relating to the Status of Refugees (adopted 28 July 1951, entered into force 22 April 1954) 189 UNTS 137) Art. 1A (2).

- **Tražitelj azila** - Pojedinaac koji traži međunarodnu zaštitu. U zemljama sa individualiziranim postupcima, tražitelj azila je neko o čijem zahtjevu još nije konačno odlučila država u kojoj ga je podnio. Svaki tražitelj azila neće u konačnici biti prepoznat kao izbjeglica, ali svaki priznati izbjeglica je u početku tražitelj azila.
- **Humanitarni principi** - Međunarodni standardi, zasnovani na međunarodnim ljudskim pravima i humanitarnom pravu, koji vode akciju svih humanitarnih aktera i nastoje zaštititi integritet humanitarne akcije. (IOM, 2011)⁶
- **Humanitarna akcija** - Pomoć, zaštita i zagovaranje kao odgovor na humanitarnu pomoć potrebe koje proizlaze iz prirodnih opasnosti, oružanog sukoba ili drugih uzroci ili pripravnost za odgovor na hitne slučajeve. Cilj humanitarne akcije je spasiti život i smanjiti patnju u kratkom roku, i to na takav način koji će sačuvati dostojanstvo ljudi i otvoriti put za oporavak te trajno rješenje za premještanje. (IASC, 2015)⁷

⁶ IOM's Glossary on Migration, str. 97, dostupno na:
https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf

⁷ Inter-Agency Standing Committee, Introduction to Humanitarian Action (October 2015) str. 8, dostupno na:
https://interagencystandingcommittee.org/system/files/rc_guide_31_october_2015_webversion_final.pdf

II Migracije na početku 21. stoljeća

1. Uvod u migracije

"Migration is an expression of the human aspiration for dignity, safety and a better future. It is part of the social fabric, part of our very make-up as a human family"

(Ban Ki-moon, 2013)

Migracije su još od davnina konstanta koja obilježava ljudsko društvo. Veliki demografski prijelazi, siromaštvo, rat, progon su samo neki od razloga koji natjeraju čovjeka da traži bolje za sebe i svoju obitelj. U moderna vremena, obilježena ratovima, sukobima i konfliktima, ne postoji manjak razloga za odlazak iz svoje pradžovine te migriranje u bolje zemlje koje će nam omogućiti prosperitet i šansu za život kakav želimo. Još od Drugog svjetskog rata, desetina miliona su zatražili novi dom, protjerani konstantnim nasilnim sukobima i neizvjesnošću u budućnost svog postojanja.

Danas, uzimajući svjetske ratove kao uvertiru modernih migracijskih tokova, migranti i izbjeglice su veliki dio globalne ekonomije i svjetskog društva u cjelosti. Iako mnogi ne podržavaju velike promjene u strukturi društva usljed masovnih migracija kojima svjedočimo danas, mora se znati da je ljudsko pravo pobjeći od lošeg i tražiti dobro. Masovne migracije i promjene u društvu ne možemo simplistički svesti na „one koji pripadaju“ i „one koji ne pripadaju“, već se moramo osvrnuti na to da smo u 21. stoljeću svi potencijalni migranti ili izbjeglice te da su migracije u suštini nužna, a nerijetko i pozitivna stvar. Bilo da se radi o ponovnom ujedinjenju izgubljenih članova porodice usljed ratnih dešavanja, ili jednostavnoj potrazi za boljim životom, ovom se sigurnosnom izazovu moramo približiti humanitarnim pristupom te sagledati stvari sa određenom dozom empatije i suosjećanja.

2. Kratka historija međunarodnih migracija

U skladu sa mišljenjima američkog sociologa Douglasa Masseyja, međunarodne migracije se jasno mogu podijeliti u četiri perioda.⁸ Prvi bi bio merkantilni period, od 1500-1800. godine, gdje su svjetskom imigracijom dominirali odljevi Europe koji su proizašli iz procesa kolonizacije i ekonomskog rasta pod merkantilnim kapitalizmom. Broj europskih migranata u to vrijeme nije bio poznat ali je bio dovoljan da ostavi europski trag po cijelom svijetu. Drugi period koji je započeo početkom 19. stoljeća je industrijski period koji je proizašao iz industrijskog razvitka Europe (Massey, 2003: 3). Masovne migracije koje su se dešavale u to vrijeme su sigurno na mnoge načine, bilo to ekonomski, demografski ili drugi, uticali na strukturu europskog društva. Nakon industrijskog perioda, Massey sugerira da dolazi period ograničenih migracija, obilježenih veoma malim kretanjima ljudi i kapitala. Glavni razlog za ovakvu neuobičajenu pojavu jeste jedna od najvećih ekonomskih kriza koja je pogodila svijet, a to je ona iz 1929. godine. Velika Depresija koja je obilježila period sve do Drugog svjetskog rata koji predstavlja veliku prekretnicu na globalnoj sceni vezano za migracije. Kao posljedica ratnih dešavanja i konstantnih konflikata, veliki broj ljudi su u kratkom vremenu postali izbjeglice. U ovom slučaju se ne radi o migracijama vezanim za ekonomski rast ili razvitak već isključivo o raseljenim osobama usljed ratnih nesreća. Naposljetku, govorimo o četvrtom periodu međunarodnih migracija, a to je post-industrijski period. Migracije su istinski postale globalne po opsegu, kako se broj i raznolikost zemalja koje su slale i onih koje su primale povećavala, te se tako globalna ponuda imigranata prebacila iz Europe u zemlje Trećeg svijeta u razvoju (Castles i Miller, 1998: 139-140).

Međutim, danas u periodu globalizacije i sve većeg kretanja ljudi, roba i kapitala, pogotovo unutar granica Europske Unije, svjedočimo vraćanju na masovne migracije koje su zatekle svijet usljed Drugog svjetskog rata te u periodu nakon 1945. godine pa sve do 60-ih i 70-ih godina prošlog stoljeća. Uzimajući ovo u obzir, povlači se paralela između globalnih ratnih dešavanja koja su zatekla svijet polovinom prošlog stoljeća sa građanskim ratovima, lokalnim

⁸ Douglas S. Massey je američki sociolog i profesor na Univerzitetu u Princetonu

i regionalnim sukobima i intervencijama velikih sila od početka migrantske krize, gdje su posljedice u oba perioda bile masovne grupne i individualne migracije

3. Međunarodne migracije u 21. stoljeću

„Globalisation has made us more vulnerable.

*It creates a world without borders,
and makes us painfully aware of the limitations
of our present instruments,
and of politics, to meet its challenges.“*

(Anna Lindh)

3.1 Globalizacija migracija

Uobičajeni su stavovi da su se međunarodne migracije ubrzale i proširile u 21. stoljeću. Nailazimo na kompleksnije migratorne mreže, migracijske rute i puteve koje ljudi u potrebi koriste kako bi došli do svojih zemalja destinacije. Početkom migrantske krize u Europi, po samoj količini migranata i izbjeglica, kao i broju zahtjeva za azil, možemo zaključiti zapravo o kolikom se broju ljudi radi. Njemačka, kao jedna od najjačih svjetskih ekonomija i glavna sila Europske Unije, je svojom politikom otvorenih vrata u 2015. godini imala 441.800 zahtjeva za azil.⁹ Jedan od tri tražitelja azila su u ovo vrijeme bili iz Sirije. Broj prijava ili potraga za azilom je još veći ukoliko računamo i one koji su se prijavljivali više puta dok je i veliki broj prijava za azil na čekanju. U 2015. godini više od milion migranata i izbjeglica su kročili u Njemačku tražeći bolji život, a bježeći od ratnih dešavanja, nemira, sukoba, građanskih ratova, intervencija velikih sila i progona. Naravno, same brojke nam ukazuju na disproporcije među zemljama Europske Unije po pitanju primanja ljudi u potrebi unutar svojih

⁹ Eurostat Newsrelease - Asylum in the EU Member States - Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015, dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>

zemalja. Ova činjenica je na početku izazivala velike tenzije, koje su kasnije prerasle u mogo ozbiljniji problem. Europska Unija je za ovaj izazov našla rješenje te rasporedila izbjeglice iz Italije, Grčke i Mađarske u to vrijeme, po drugim državama EU. Na ovaj način su olakšali teret najteže pogođenim zemljama ali ipak nisu našli održivo rješenje za budućnost svih ljudi u potrebi, a pogotov velikog vala izbjeglica koji je u to vrijeme kretao iz Afganistana, Irana, Sirije, Eritreje, Pakistana i još par država Sjeverne Afrike i Bliskog Istoka.

Povećanje broja migranata i izbjeglica kao i veliki broj tražitelja azila u određenim zemljama možemo povezati sa procesom globalizacije u svijetu, sa napretkom u poljima tehnologija što je na izvjestan način olakšavalo put onima koji se ne osjećaju sigurno u svom domu. Od početka migrantske krize, migranti su proširili svoje rute kao i zemlje svojih destinacija. Ovo podrazumijeva rast u intenzitetu, raznolikosti, udaljenosti i ukupnoj složenosti međunarodnih migracija koje su obično povezane sa globalizacijom i srodnim procesima kao što su brzi napredak u transportu i komunikacionim tehnologijama (Czakia i de Haas, 2014: 284). Tehnološki napretci su drastično smanjili cijenu komunikacije na velike razdaljine, smanjena je i cijena te promijenjen način transporta u korist veće mobilnosti i prelaska velikih prostora u kraćem vremenskom periodu. Generalno posmatrajući, smanjen je prag minimalne financijske stabilnosti potrebne za migraciju.

3.2 Uzroci migracija

Kao što je naglašeno, migracije nisu sveprisutan proces samo u modernim vremenima, već konstanta duboko utemeljena u ljudsko društvo. Ovaj proces je dodatno olakšan napretcima u tehnologiji i komunikacijama, ali kada ljudi dođu u situaciju da nisu sigurni u svom domu te da im je budućnost neizvjesna, tada migriraju ka boljem nevezano za uvjete ni za prepreke koje ih čekaju na putu. Novi načini putovanja i drugi olakšavajući faktori vezani za globalizaciju donose nam novu formu migracija a to su transnacionalne migracije, gdje se porodice sele u novu zemlju dovoljno dugo da steknu uvjete za preseljenje u drugu zemlju (Crawford i Campbell, 2012: 45). Transnacionalne migracije su prisutne i danas u jeku migrantske krize u Bosni i Hercegovini. Veliki broj porodica je smješten unutar Privremenih prihvatnih centara na području Unsko-sanskog kantona i Kantona Sarajevo koji se koriste isključivo za smještaj

i brigu o porodicama i u malom broju slučajeva, o maloljetnicima bez roditelja. Ove porodice doživljavaju BiH kao tranzicionu državu u kojoj će se pripremiti za odlazak u zemlje Europske Unije odnosno svoje zemlje destinacije.

Razlozi kao što su nestabilnost, neredi, bezvlašće, dugotrajni oružani sukobi, promjene režima, siromaštvo te nepostojanje adekvatnih institucija pa i nezadovoljstvo političkom situacijom u državi su samo neki od uzroka koji tjeraju porodice da prisilno migriraju ka susjednim državama, a i veliki broj njih ka razvijenijim i stabilnijim državama, kao što je slučaj sa Europom od 2015. godine. Većinu migranata i izbjeglica su na raseljavanje natjerali dugotrajni sukobi kao što je slučaj u Siriji, Iraku, Afganistanu, ali i posljedice Arapskog proljeća iz 2010. godine koje su uzrokovale val izbjeglica iz Sjeverne Afrike, na čelu sa Libijom. Uzroci također mogu biti nestabilnost ili potpuni krah vlade kao što je u tzv. „propadajućim državama“¹⁰ kao što su Somalija, Južni Sudan, Sirija, Jemen i Afganistan. Uz tako značajan broj država koje se loše nose sa mnogim sigurnosnim izazovima, koji naposljetku uzrokuju humanitarnu krizu, za očekivati je porast migracija ljudi u potrebi, povećan broj migracijskih tokova te značajan rast zahtjeva za azil.

Kako su međunarodne migracije sve više sekuritizirane unutar europskog društva te kako se javljaju nove forme, novi uzorci, nove rute kao i novi načini mobilnosti, tako se dalje problematizira tipologija i terminologija koja se javlja kao dio migrantske krize. Države Europske Unije i države koje samo predstavljaju tranziciona utočišta kao BiH su natjerane da mijenjaju i ponovno uspostavljaju određene politke, smjernice i načela kako bi se efektivno suočili sa ovim problemom. Također, ne samo da su tipologije migracija zamagljene kada su u pitanju smjerovi (imigracija nasuprot emigraciji), već je vrlo teško nedvosmisleno klasificirati i demontirati njihove geografske težnje, vremenitosti, svrhe i ciljeve. Iako se sve više ponavljaju, izmjenjene su i njihove kružne, povratne, sezonske, privremene, dugotrajne, rezidencijalne, turističke, transnacionalne, i druge geografije pokretljivosti, a samim tim su neke tradicionalne države slanja poput Španije, Italije, Grčke, Irske postale države odredišta. (Bobić i Janković, 2017: 15). Također, razvijanjem društvenih mreža i smanjivanjem financijske stabilnosti potrebne za dug put na drugi kontinent omogućena je određena doza

¹⁰ Pojam se koristi još od 1990. godine i označava državu koja nema kontrolu nad svojim teritorije te ne posjeduje središnju vlast niti je u mogućnosti skrbiti za svoje građane

sigurnosti i vjere u bolje sutra. Većina izbjeglica i migranata ima mogućnost komunikacije sa članovima obitelji, prijateljima ili poznanicima koji su već prešli granicu ili se nalaze u državama odredišta, mogućnost razgovora sa potencijalnim poslodavcima ili sa vlastima kao i podršku međunarodnih organizacija na njihovom putu kroz tranzicione zemlje do krajnjeg odredišta.

Međunarodne organizacije primjenjuju mnoge pristupe kroz projekte koji su namijenjeni da omoguće ljudima u potrebi što sigurniji put i lakšu integraciju u potpuno različite kulture i sisteme vrijednosti. Jedan od bitnijih primjera bi bila međunarodna organizacija DRC ili Dansko vijeće za izbjeglice koja primjenjuje tzv. princip i vrijednost *inkluzije*. Kroz inkluziju DRC nastoji provoditi svoje inicijative u atmosferi poštovanja i suradnje sa ljudima kojima nastoji pomoći, osiguravajući tako da ljudi budu osnaženi tom interakcijom. Od ljudi u potrebi se traži sporazumno sudjelovanje i interakcija u svim aktivnostima i provedbi istih, kao i njihova perspektiva i procjena ishoda. Na ovaj način se ljudima u nevolji nastoji ojačati sposobnost snalaženja bez pomoći u budućnosti.¹¹ Bez obzira na razlog ili uzrok dolaska ljudi u nevolji na područje neke države, ma bile to transnacionalne migracije ili neke druge, na državi je i na međunarodnim organizacijama sa kojima surađuje da identifikuje ugrožene grupe, pomogne im, te ih usmjeri ka boljoj budućnosti kojoj na koncu svi težimo.

4. Izbjeglice i prisilne migracije

Postoje mnoge debate o tome do kojeg stepena i do koje granice se trebaju razvijati studije o izbjeglicama i međunarodnim masovnim migracijama te koja su istraživanja relevantna za politiku, a koja nisu. Jedna od velikih savremenih rasprava u studijama izbjeglica i prisilnih migracija je u kojoj mjeri bi istraživanje trebalo biti uokvireno hitnim političkim pitanjima kao odgovorom na ovu krizu. Kreatori politike često osuđuju ono što doživljavaju kao pomak prema apstraktnijim, intelektualnim problemima, dok akademici teže ka više teoretskim pristupima koji doprinose važnim disciplinarnim raspravama i mišljenju da dovršavanje istraživanja relevantnih za politiku nije zamjena za rigorozne intelektualne analize (Fiddian-

¹¹ DRC's vision, mission and values, dostupno na: <https://drc.ngo/about-us/who-we-are/vision-mission-and-values/>

Qasmiyeh, Loescher, Long i Sigona, 2014: 3). Rasprave, diskusije i debate o studijama prisilnih migracija se održavaju još od 80-ih godina prošlog stoljeća, a tek se u zadnjih 10-ak godina vidi istinska potreba za unaprjeđenjem ovog polja te kreiranjem jasnih politika vezano za glavna pitanja koja se postavljaju, a vezana su za status izbjeglica, zagovaranja za izbjeglice i njihova prava te policymaking kao kranji cilj. Iako postoje dobrovoljne ili samovoljne migracije, ovdje se isključivo govori o prisilnim migracijama kao dijelu šireg polja studija o migracijama.

Međutim, dok se drže rasprave i diskusije, ljudi u nevolji odnosno ljudi u potrebi, uključujući migrante, izbjeglice i tražitelje azila, oni kreću na svoj put ka Europi u novom valu masovnih migracija zbog nestabilnosti i općeg osjećaja nesigurnosti koji je sve veći. Od početka migrantske krize 2015. godine, prema podacima UN-ove agencije za izbjeglice, 65,3 miliona individua su prisilno raseljeni širom svijeta kao rezultat progona, sukoba, generaliziranog nasilja ili kršenja ljudskih prava.¹² Na kraju 2019. godine i do sredine 2020. godine, ova brojka je skočila na 79,5 miliona prisilno raseljenih osoba širom svijeta.¹³

5. Pravni okvir migracija

Međunarodno pravo zaštite izbjeglica, koje je izvor mnogih izuzetaka, obuhvaća niz univerzalnih i regionalnih konvencija (ugovora), pravila međunarodnog običajnog prava, općih načela prava, nacionalnih zakona i standarda koji se neprestano razvijaju u praksi država i međunarodnih organizacija, posebno Ureda visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za izbjeglice.

Da bi bolje razumijeli kroz kakve uvjete i okolnosti migranti i izbjeglice prolaze na svom putu za bolju budućnost, najprije moramo znati pravne norme, zakone i okvire koji određuju međunarodno pravo izbjeglica i njihove zaštite. Također, ovo je jedini način da se spoznaju silna i masovna kršenja ljudskih prava koja se svakodnevno dešavaju na njihovom putu ka Europi. Naravno, masovne migracije se dešavaju u cijelom svijetu, ali iz praktičnih razloga,

¹² UNHCR Global Trends – Forced Displacement in 2015, dostupno na: <https://www.unhcr.org/576408cd7>

¹³ UNHCR Global Trends – Forced Displacement in 2019, dostupno na: <https://www.unhcr.org/globaltrends2019/>

ovaj rad se fokusira samo na val međunarodnih migracija koji je pogodio Europu od 2015. godine i danas predstavlja jedan od najvećih izazova za njenu sigurnost kao i ekonomiju i društvenu strukturu.

Kretanje ljudi kroz razne države, bile to države u kojima se namjeravaju zadržavati ili države koje, kao Bosna i Hercegovina, predstavljaju tranzicionu tačku, uvjetovano je suverenitetom te države. Svaka država ima pravo da u skladu sa međunarodnim pravom i općeprihvaćenim pravnim normama štiti granice svoje teritorije. Upravo taj suverenitet daje državi pravo da vrši *prima facie*¹⁴ isključivu nadležnost nad svojom teritorijom i odluči kome će od ne-državljana biti dozvoljen ulazak i boravak, a kome će se zabraniti prijem i od njega zahtijevati da se vrati. Uzimajući ovo u obzir, jasno je da je na vlasti države da li će primiti određeni broj izbjeglica ili migranata, na koji način će ih zbrinuti, te da li će poštivati prije svega zakone svoje države, a zatim i odredbe međunarodnog prava za izbjeglice ili međunarodnog izbjegličkog prava.

5.2 Kratka povijest međunarodnog izbjegličkog prava

Pitanje izbjeglica postao je problem međunarodnoj zajednici dvadesetih godina prošlog stoljeća sa izbjeglicama nakon oktobarske revolucije u tad nastajućem Sovjetskom Savezu. Radi se o nekih 1,5 miliona ruskih izbjeglica koji se nisu htjeli vratiti u diktaturu koja je preuzela zemlju. Njihove putovnice, ukoliko su ih izbjeglice imale, izdate su u državi koja je prestala postojati i tako su ostali bez pravne zaštite. Srećom za njih, međunarodna zajednica, koja se počela konstituirati oko Lige naroda, u pomoći i zaštiti ruskih izbjeglica vidjela je svoj strateški i politički interes u borbi protiv prve socijalističke zemlje, utoliko više jer se radilo o ostacima ruske aristokracije i značajnom dijelu ruske inteligencije (Mesić, 1993: 191). Nedugo nakon ovoga u zaštitu Lige naroda uključila se i velika grupa nedobrovoljnih migranata iz Armenije koji su izbjegli i pobjegli od tadašnjih pokolja koje je vršila turska vojska. Pod okriljem Lige naroda uvedena je „Nansenova putovnica“¹⁵ kojom se osobama bez

¹⁴ *Prima facie* na latinskom znači „na prvi pogled“. Također se može koristiti kao pridjev u značju „dovoljno za utvrđivanje činjenice ili postavljanje pretpostavke, osim ako se ne opovrgne.“

¹⁵ Putovnicu koja nosi ime prema visokom povjereniku Lige za izbjeglice Fridtjofu Nansenu izdavale su 52 države. U današnje se vrijeme izbjeglicama umjesto Nansenove putovnice izdaju putni dokumenti koji se razlikuju od zemlje do zemlje.

državljanstva i bez pasoša priznaje status izbjeglica i apatrida te zahvaljujući njoj, mogu se kretati preko nacionalnih granica. Da bi se suočili sa problemom i počeli pravno uređivati te stvarati određene okvire za zaštitu izbjeglica, kao i potvrđivanje statusa izbjeglice, formirano je nekoliko institucija te je donešeno nekoliko međunarodnih konvencija koje se i dan danas smatraju glavnim pravnim dokumentima vezanim za zaštitu izbjeglica, tražitelja azila i općenito ljudi u potrebi.

5.3 Zaboravljena konvencija iz 1933. godine

Prvi pokušaj uređivanja i generalizacije pitanja statusa izbjeglica i njihove zaštite od strane međunarodne zajednice bila je Konvencija o međunarodnom statusu izbjeglica (1933). Ova konvencija je bila prvi pokušaj stvaranja sveobuhvatnog pravnog okvira za izbjeglice. To je bio prvi međunarodni multilateralni ugovor koji je izbjeglicama nudio pravnu zaštitu i jamčio njihova osnovna građanska i ekonomska prava. Prije toga bila je samo Konvencija o ropstvu iz 1926. godine o uspostavljanju dobrovoljnog sistema međunarodnog nadzora nad ljudskim pravima. Nažalost, ovu konvenciju neki nazivaju zaboravljenom konvencijom. Sa razlogom. Konvencija je imala veliki broj nedostataka i manjkavosti u identifikaciji i šticećenju prava grupa koje su već bile pod statusom izbjeglica. Zbog ovoga i zbog ekonomskih i drugih dešavanja usljed kojih će ubrzo započeti Drugi svjetski rat, Konvencija o međunarodnom statusu izbjeglica (1933.) nikada nije zaživjela u dovoljnom opsegu da bi je ratificiralo više od 9 zemalja uključujući Francusku i Veliku Britaniju koje su u to vrijeme bile najjače europske sile. Međutim, pozitivne stvari, u ovom slučaju, daleko nadmašuju negativne. Bavila se administrativnim mjerama, repatrijacijom i protjerivanjem, pravnim pitanjima, uslovima rada, industrijskim nesrećama, dobrobiti i pomoći, obrazovanjem, fiskalnim režimom i izuzećem od uzajamnosti, a predviđeno je i „stvaranje odbora za izbjeglice“ (Jaeger, 2001: 4). Ova konvencija predstavljala je osnovu i model za Ženevsku konvenciju iz 1951. godine. Još jedna, možda i važnija stavka, jeste definicija pojma „nedobrovoljne repatrijacije“ (non-refoulement), što je ključni pojam u međunarodnom izbjegličkom pravu.

5.4 Ženevska konvencija (1951)

Ženevska konvencija o statusu izbjeglica iz 1951. godine predstavlja osnovu međunarodnog izbjegličkog prava i osnovni dokument u zaštiti prava i života izbjeglica. Kao što je već navedeno, po uzoru na Konvenciju o međunarodnom statusu izbjeglica (1933), Ženevska konvencija definira pojam izbjeglice te princip „nedobrovoljne repatrijacije“ (non-refoulement). Ranije u radu je definiran termin “izbjeglica” u skladu sa definicijom iz Konvencije o statusu izbjeglica (1951). Međutim, ova konvencija se ne odnosi na osobu koja je:¹⁶

- a) Dobrovoljno ponovo iskoristila zaštitu zemlje njegove nacionalnosti; ili
- b) Izgubivši državljanstvo, dobrovoljno ga je ponovo stekla; ili
- c) Stekla je novo državljanstvo i uživa zaštitu zemlje njegovog novog državljanstva; ili
- d) Dobrovoljno se ponovo uspostavila u zemlji koju je napustila ili izvan koje je ostala zbog straha od progona; ili
- e) Više ne može, jer su okolnosti u vezi s kojima je priznat kao izbjeglica prestale da postoje, i dalje odbija da iskoristi zaštitu države svoje nacionalnosti;
- f) Budući da je osoba koja nema državljanstvo može se, jer su okolnosti u vezi s kojima je priznat kao izbjeglica prestali postojati, vratiti u zemlju svog nekadašnjeg uobičajenog prebivališta.

Ova konvencija je i instrument koji se temelji na statusu i pravima, a podržan je nizom osnovnih principa, ponajviše principima nediskriminacije, nekažnjavanja i nedobrovoljnog vraćanja ili repatrijacije. Odredbe konvencije se trebaju primjenjivati, kao i većina današnjih, bez diskriminacije na osnovu rase, vjere ili zemlje porijekla. Razvoj međunarodnog prava o ljudskim pravima također pojačava i dalje podupire princip nediskriminacije u pogledu spola, starosti, invaliditeta, seksualnosti i drugih zabranjenih osnova diskriminacije. Još jedan bitan dio, koji direktno možemo povezati sa situacijom u Bosni i Hercegovini te sa nasilnim nedobrovoljnim vraćanjima sa granice (violent border pushbacks) jeste taj da konvencija predviđa da, uz određene

¹⁶ UNHCR – Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees, dostupno na: <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10>

izuzetke, izbjeglice ne bi trebale biti kažnjene zbog ilegalnog ulaska ili boravka u drugoj državi (UNHCR, 1951)¹⁷

5.5 Nedobrovoljno vraćanje ili repatrijacija (non-refoulement)

Član 33. Ženevske konvencije o statusu izbjeglica govori o zabrani protjerivanja i nedobrovoljnog vraćanja (refoulement) te države potpisnice obvezuje da:¹⁸

1. Nijedna država ugovornica neće protjerati ili vratiti („refouler“) izbjeglicu na bilo koji način na granice teritorija na kojima bi njegov život ili sloboda bili ugroženi zbog rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj grupi ili političkom mišljenju.
2. Blagodati ove odredbe, međutim, ne može tražiti izbjeglica za koju postoje opravdane sumnje da predstavlja opasnost po sigurnost zemlje u kojoj se nalazi ili koja je pravosnažno osuđena za posebno težak zločin ili predstavlja opasnost za zajednicu te zemlje.

Iako je princip nedobrovoljnog vraćanja ili repatrijacije (non-refoulement) definiran u „Ženevskoj konvenciji 1951. godine“ po modelu „Konvencije o međunarodnom statusu izbjeglica“ iz 1933. godine, koristio se i u velikom broju međunarodnih sporazuma i ugovora većinom vezanih za oblast ljudskih prava. Ovo se odnosi na: Konvenciju protiv mučenja i drugih okrutnih, neljudskih ili ponižavajućih postupaka ili kažnjavanja (član 3.) (OHCHR, 1984)¹⁹, Međunarodnu konvencija o zaštiti svih osoba od prisilnog nestanka (član 16.)²⁰ i u regionalnim instrumentima o ljudskim pravima. Čak štaviše, Komitet UN-a za ljudska prava smatra da je (ne)vraćanje sastavni dio zaštite

¹⁷ UNHCR - Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees, Text on the 1951 Convention Relating to the Status of Refugees, dostupno na: <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10>

¹⁸ Geneva Convention of 28 July 1951, dostupno na: <https://www.unhcr.org/4ca34be29.pdf>

¹⁹ Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>

²⁰ International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance, dostupno na: <https://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CED/Pages/ConventionCED.aspx>

od mučenja ili drugih oblika okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja, kažnjavanja ili samovoljnog lišavanja života (Rodenhauser, 2018)²¹.

Princip nevraćanja danas je postao više nego temelj za azil i tražitelje azila budući da je, nakon što je prerastao u to, ojačan kao opći zahtjev za ljudska prava na univerzalnom i regionalnom nivou (Molnar, 2016: 56). Na osnovu navedenog može se utvrditi da ova zaštita obuhvata sve pojedince koji su napustili domovinu zbog značajnog straha od progona iz razloga utvrđenih Ženevskom konvencijom iz 1951. godine, kao i one u slučaju kojih se opravdano može pretpostaviti da će biti podvrgnuti mučenju ili nečovječnom ili drugom ponižavajućem postupanju ili kazni ako se prisile na povratak u određenu zemlju.

5.6 Protokol za izbjeglice (1967)

Iako je Konvencija o statusu izbjeglica (1951.) veoma dobar i sveobuhvatan pravni dokument koji je u to vrijeme obuhvatao sve potrebno da bi se zaštitile izbjeglice i spriječio njihov povratak u zemlje iz kojih dolaze po principu non-refoulement ili nevraćanja, ova konvencija je ipak imala svoje nedostatke. Nedostaci su se većinom odnosili na geografske i vremenske restrikcije po pitanju izbjeglica. Konvencija je sastavljena nakon Drugog svjetskog rata, koji je prouzrokovao milione ljudi raseljenih po Europi, te se konvencija odnosila samo na ljude koji su ranije bili raseljeni kao rezultat događaja koji su se odigrali prije 01.01.1951. godine. Da bi stvari bile dodatno zakomplikovane, države potpisnice bi mogle odlučiti da dalje ograniče primjenu konvencije koja bi se odnosila samo na ljude u Evropi koji su bili raseljeni prije pomenutog datuma. Ovo je nekoliko godina nakon potpisivanja i ratificiranja konvencije predstavljalo veliki problem i prepreku zbog svojih geografskih i vremenskih restrikcija, te kako su se javljali novi izbjeglički problemi i sigurnosni izazovi, oni nisu bili obuhvaćeni konvencijom te se nisu mogli ispravno tretirati. Uzimajući ovo u obzir, vlade su kreirale novi protokol 1967. godine koji je bio nadopuna konvenciji iz 1951. godine. Vlade su smatrale da je „poželjno da svi uživaju jednak status

²¹ Tilman Rodenhauser, Humanitarian Law & Policy (2018), The principle of non-refoulement in the migration context: 5 key points [saopštenje za javnost], 30.03.2018., dostupno na: <https://blogs.icrc.org/law-and-policy/2018/03/30/principle-of-non-refoulement-migration-context-5-key-points/> (pristupljeno: 23.03.2021)

izbjeglica obuhvaćenih definicijom u Konvenciji o statusu izbjeglica, bez obzira na datum 1. Januar 1951. godine.²²

6. Prava izbjeglica

Međunarodno izbjegličko pravo kao i međunarodno pravo ljudskih prava su međusobno usko isprepletena i predstavljaju osnovu za definiranje statusa izbjeglice, prava na traženje azila te pružaju zaštitu svim ljudima u potrebi koji spadaju u ovu kategoriju. Kao dodatna okolnost izbjegličko pravo je vezano i sa međunarodnim humanitarnim pravom²³ na više osnova, a pogotovo kada se javlja strah od progona ili bilo kakva prijetnja ljudskom životu u okvirima oružanih sukoba.

Prava koja imaju izbjeglice prije svega obuhvataju *princip nevraćanja ili nedobrovoljne repatrijacije (non-refoulement)* koje se ujedno prihvata i kao univerzalno ljudsko pravo. Nakon ovoga možemo govoriti o *pravu slobode kretanja* koje predstavlja ključni uslov i važno pravo pogotovo u državi koja je primila izbjeglicu. Sloboda kretanja je posebno važno pitanje s obzirom na dugotrajne izbjegličke situacije u zemljama s ograničenim nacionalnim resursima ili sa ograničenim pravnim okvirom za zaštitu izbjeglica koje su ipak domaćin velikom broju izbjegličke populacije. U takvim se zemljama, nažalost, obično vrši skladištenje izbjeglica - gdje su izbjeglice zatvorene u izbjegličke kampove, čime im se ograničava pristup zapošljavanju i obrazovanju.²⁴ Ovakvu situaciju imamo i u Bosni i Hercegovini koja ne posjeduje dovoljne kapacitete niti nacionalne resurse, kao ni harmoniziran politički stav o pitanju izbjeglica, te ih se zbog toga smješta u Privremene prihvatne centre gdje su im obezbijedeni osnovni životni uslovi, ali ne i sva prava za izbjeglice koja se podrazumijevaju.

²² Protocol Relating to the Status of Refugees, 04. 10. 1967., dostupno na: <https://www.ohchr.org/Documents/ProfessionalInterest/protocolrefugees.pdf>

²³ Međunarodno humanitarno pravo (MHP), također poznato kao zakoni rata, pravni je okvir koji se primjenjuje na situacije oružanog sukoba i okupacije. Kao skup pravila i principa ima za cilj iz humanitarnih razloga ograničiti efekte oružanog sukoba.

²⁴ International Justice Resource Centre, Asylum & Rights of Refugees, dostupno na: <https://ijrcenter.org/refugee-law/> (pristupljeno 25.03.2021)

Pravo na slobodu i osobnu sigurnost je sljedeća stavka koja zahtijeva poštivanje u skladu sa međunarodnim pravom. Ono se većinom odnosi upravo na tražitelje azila te način na koji se oni tretiraju unutar sistema jedne države. Također pored ovoga postoji i pravo na obiteljski život, kao i ostala prava koja se podrazumijevaju unutar Konvencije o izbjeglicama (1951.)

6.1 Potraga za azilom

Presuđivanje o tome ko će dobiti azil u državi, a ko neće, spada na individualne države te njihove interne zakone i smjernice o postupku i prijavi za azil. Naravno, izuzetak u ovoj proceduri primarno je sa strane Europske Unije koja je od 1999. godine ustanovila CEAS (Common European Asylum System). U skladu sa odredbama CEAS-a, zemlje EU imaju zajedničku odgovornost da na dostojanstven način dočekaju tražitelje azila, osiguravajući da se prema njima postupa pošteno i da se njihov slučaj ispituje u skladu sa jedinstvenim standardima. Ovo osigurava da će, bez obzira na to gdje se podnosilac prijavi, ishod biti sličan. Postupci moraju biti poštjeni, efikasni u cijeloj EU te lišeni mogućnosti za zlostavljanje. (EC, 2015) ²⁵

Iako su neke države, primarno članice EU, uspjele uspostaviti uniformirani sistem za tražitelje azila, međunarodna i regionalna tijela ne posjeduju dovoljno jurisdikcije da bi presuđivali o individualnim slučajevima potrage za azilom. Međutim, unatoč razlikama u individualnim sistemima država, izuzimajući one koje prate CEAS, postoje sličnosti i opće smjernice postupanja prema procesu azila. Sličnosti se mogu uvidjeti najviše u prihvatanju definicija ključnih termina poput izbjeglica ili tražitelj azila, kao i u uvjetima pod kojim azil nije moguće odobriti, a većinom se odnosi na ozbiljne zločine ili u težim slučajevima ratne zločine ili zločine protiv čovječnosti.

Većina razlika u nacionalnim zakonodavstvima ili procedurama za traženje azila se odnosi na period vremena koliko izbjeglica može biti na teritoriju države prije nego se njegov zahtjev

²⁵ European Commission, Migration and Home Affairs, dostupno na: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en (pristupljeno 25.03.2021)

razmotri, ili o stvarima koje mogu negativno ili pozitivno utjecati na ishod zahtjeva za azil. Postoji također i određeni broj država koje sadrže veliku populaciju izbjeglica, ali koje ili nisu potpisnice Konvencije iz 1951. i Fakultativnog protokola iz 1967. ili nemaju zakone i politike za rješavanje zahtjeva za azil. Te države uključuju veliki broj zemalja Bliskog Istoka i Azije sa značajnom izbjegličkom populacijom, uključujući Egipat, Jordan, Indiju, Maleziju, Libanon i Pakistan.²⁶ U takvim slučajevima određivanje statusa izbjeglice provode terenski uredi Visokog povjerenika Ujedinjenih nacija za izbjeglice (UNHCR). Bivša Jugoslavija je potpisala i ratificirala Konvenciju 28. jula 1951. i 15. decembra 1959. godine.

III Migrantska kriza u Europi

1. Migrantska kriza u Europi: sigurnosni i humanitarni izazov

Teško je uvidjeti sve uzroke i sve posljedice već danas šestogodišnje migrantske krize koja je pogodila Europu, ali i cijeli svijet, te odgovoriti na vrlo komplikovana pitanja koja se postavljaju. Zašto se EU i njene članice muče oko traženja rješenja? Zašto ne postoji jedinstvena politika koja će smiriti situaciju i stvari okrenuti na pravi put? Kako je migrantska kriza 2015. godine uspjela toliko utjecati na EU i njeno društvo te politiku? Da li se Europa mora ujediniti u stvaranju jednog sistema, jednog mehanizma i jedne politike po pitanju izbjeglica i njihovog zbrinjavanja? Ovo su samo neka od pitanja koja se postavljaju od kada se uvidjelo da je migrantska kriza ozbiljan i izazovan sigurnosni i humanitarni problem te da će se on nastavljati dešavati sve dok postoji nesigurnost kod ljudi u čijim se zemljama odvijaju teška kršenja ljudskih prava i gdje sukobi, a pogotovo oružani, ne prestaju. Da li možemo uopće kriviti toliki broj ljudi koji samo žele bolju budućnost za sebe i svoju porodicu?

²⁶ UNHCR- States parties, including reservations and declarations, to the 1951 Refugee Convention, dostupno na: <https://www.unhcr.org/5d9ed32b4> (pristupljeno 25.03.2021)

Neregularne migracije su sveprisutna briga u naprednim industrijaliziranim demokratijama, posebno za one zemlje u kojima se znatan broj migranata već nastanio, jer to samo po sebi djeluje kao faktor privlačenja (pull factor) migranata iz matičnih zemalja (uglavnom zbog lančane migracije) (Buonanno, 2017: 102). Taj faktor je jedan od glavnih razloga tolikog broja tražitelja azila u tako malo vremena u državama EU koje su primile najveći broj izbjeglica. Migrantska kriza koja je započela 2015. godine dosta se razlikuje od migracija sa kojima se Europa susretala prije te godine. Ranije, „obični“ slučaj ekonomskih migranata²⁷ jer bilo lako ustanoviti te ti ljudi u potrebi nisu uživali sva prava na koja se danas toliko pozivaju. Danas zbog principa ustanovljenih Konvencijom o izbjeglicama (1951) i pratećim Protokolom (1967) izbjeglice odnosno tražitelji azila se ne mogu nedobrovoljno vraćati u zemlje gdje je narušena njihova sigurnost, pa na koncu i njihovo postojanje.

2. Test za Europu

Migrantska kriza u Europi je postala vrlo pogodno tlo za mnoga kršenja ljudskih prava. Postavila je uvjete za testiranje slobode, sigurnosti i pravde na teritoriji EU te iskušenje za države koje predstavljaju tranzicijske tačke. Zbog velikog broja prijave za azil, neregularnih migracija, raznih migrantskih tokova te ilegalnih prelazaka granica, bilo je nemoguće uspostaviti sistem koji bi sve te ljude u potrebi mogao procesuirati i ući u detalje svake prijave za azil.

Dobro smo upoznati sa načinom na koji su terorističke grupe iskoristile kaos na granicama, neuređene isteme i sam Schengen, kako bi se neprimjećeno provukli do svojih destinacija i ciljeva, koji su nam donijeli strahote terorističkih napada u nekoliko zemalja EU kroz 2015. i 2016. godinu. Veliki broj neregularnih migranata koji su stigli u Evropu u periodu 2015-16. godine sada je postao problem interne sigurnosti. Također, kako su evropski i nacionalni lideri migracijsku krizu počeli preoblikovati kao pitanje unutarnje sigurnosti, njom se postalo teže nositi na nadnacionalnoj odnosno supranacionalnoj (EU) osnovi (Buonanno, 2017: 106). Ovo

²⁷ Osoba koja napusti svoju zemlju iz isključivo ekonomskih razloga koji nisu vezani za definiciju izbjeglice, da bi tražio poboljšanja u svom životu

pitanje je nedugo potom uzrokovalo žestoko pooštavanje graničnih mjera, te uvođenje diskutabilnih načina čuvanja nacionalnih granica od ulaska nepoželjnih individua.

Upravo se ovdje uvidjela druga strana europske politike i drugo lice političara koji su bili spremni na sve kako bi zaštitili narod EU nauštrb stotinama hiljada ljudi u potrebi koji nisu bili uključeni u bilo kakve kriminalne radnje. Naravno veći problemi su se tek stvarali u vidu kriminalnih mreža koje su nastojale da zarade od krize koja je udarala zemlje Bliskog Istoka, a pogotovo Siriju. Trgovina ljudima, krađa, krivotvorenje dokumenata i trgovina narkoticima su samo neke od teških kriminalnih radnji koje su postale vrlo zastupljene u Europi. Da bi razumjeli kako se EU nosila i trenutno nosi sa ovim sigurnosnim izazovima, te kakav je institucionalni odgovor bio na početku migrantske krize 2015. godine pa do danas, treba se osvrnuti na pravne instrumente i mehanizme EU koji su u velikom dijelu pomogli da se Europa koliko toliko izbori sa sigurnosnim izazovom, ali i sa humanitarnim odgovorom na krizu.

“We need more than a humanitarian response [...]

We need political leadership and action,”

(Filippo Grandi, 2016)

Upravo ovakav odgovor je bio potreban da bi se EU suočila sa ogromnim sigurnosnim izazovima koje je donijela migrantska kriza 2015. godine. Da bi se efikasno odgovorilo na ovo pitanje. Europa i njene institucije kao i političko vodstvo se moraju voditi odredbama međunarodnog prava, međunarodnog prava ljudskih prava te mnogim konvencijama i pristupiti ovom problemu kroz sintezu sigurnosnog sa humanitarnim.

3. Pravne norme, mehanizmi i instrumenti EU kao odgovor na migracije

Iako Europska Unija zadnjih godine provodi drugačiju politiku nego onu sa početka migrantske krize 2015. godine, i danas se smatra sigurnim mjestom za sve izbjeglice i tražitelje azila te ljude koji bježe iz svoje države zbog progona ili ozbiljnih kršenja prava te bilo kakve opasnije situacije koja ugrožava njihove živote. Zbog ovakvih situacija i zbog velikog broja migranata i izbjeglica koji dolaze u Europu, EU je još 1999. godine uspostavila CEAS (Common European Asylum System) ili „Zajednički europski sistem za azil“. Pored ovog sistema, EU posjeduje još nekoliko mehanizama i zajedničkih regulacija vezano za pitanja migracija te ih primjenjuje u ovakvim situacijama.

3.1 Zajednički europski sistem za azil

Da bi shvatili ovaj sistem i njegov stepen razvijenosti najbolje se osvrnuti na riječi bivše povjerenice EU za unutrašnje poslove Cecilie Malmström²⁸, koja nam govori:

„Prešli smo težak put da bismo stigli ovdje. Ali naše postignuće nije upotpunjeno. Sada je vrijeme da uložimo veliki napor u provedbi našeg zakonodavstva i osiguramo dobro i jednoliko funkcionisanje ovog sistema. Tek tada ćemo imati područje zaštite i solidarnosti koje zaslužuje svoje ime - dostignuće na koje možemo biti ponosni.“

Ove riječi nam pokazuju koliko je zapravo potrebno vremena da se ostvari potpuno efikasan i pravičan sistem za azil te koliko je potrebno vremena da se usavrši i počne implementirati na velikom planu. Zajednički evropski sistem azila utvrđuje zajedničke standarde i saradnju kako bi se osiguralo da se prema tražiteljima azila jednako postupa u otvorenom i poštenom sistemu - ma gdje se oni primenjivali. Sistemom upravlja pet zakonodavnih instrumenata i jedna agencija:²⁹

1. *Direktiva o postupcima azila* - ima za cilj utvrđivanje uslova za pravične, brze i kvalitetne odluke o azilu. Tražitelji azila sa posebnim potrebama dobijaju potrebnu

²⁸ Švedska političarka koja je obavljala dužnosti europske povjerenice za unutrašnje poslove (2010.-2014. g.) i za trgovinu (2014.-2019. g.)

²⁹ European Commission – Migration and Home Affairs, dostupno na: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/asylum_en, (psritupljeno: 27.03.2021.)

- podršku da obrazlože svoj zahtjev, a posebno je i osigurana zaštita maloljetnika bez pratnje i žrtava torture.
2. *Direktiva o uslovima prijema* - osigurava da se tražiteljima azila širom EU osiguraju zajednički standardi za uslove prijema (poput smještaja, hrane i odjeće i pristupa zdravstvenoj zaštiti, obrazovanju ili zapošljavanju pod određenim uvjetima) kako bi se osigurao dostojanstven životni standard u skladu sa Poveljom o osnovnim pravima.
 3. *Kvalifikaciona uredba* - razjašnjava osnove za odobravanje međunarodne zaštite i samim time čini odluke o azilu snažnijim. Također osigurava pristup pravima i mjerama integracije za korisnike međunarodne zaštite.
 4. *Dablinska regulativa* - pojačava zaštitu tražitelja azila tokom procesa uspostavljanja države odgovorne za ispitivanje zahtjeva i pojašnjava pravila koja uređuju odnose između država. Dablinska regulativa stvara sistem za rano otkrivanje problema u nacionalnim azilnim ili prihvatnim sistemima i rješava njihove temeljne uzroke prije nego što prerastu u krize.
 5. *EURODAC regulativa* - podržava utvrđivanje države članice odgovorne prema Dablinskoj uredbi i omogućava tijelima za provođenje zakona pristup bazi podataka EU o otiscima prstiju tražilaca azila pod strogo ograničenim okolnostima kako bi se spriječila, otkrila ili istražila najteža krivična djela, poput ubistva i terorizma.
 6. *Europski ured za podršku azilu* - podržava provedbu Zajedničkog europskog sistema azila od strane država članica, razvojem obuka, jačanjem kapaciteta, hitnom pomoći, informacijama i analizama, te aktivnostima zarad jačanja saradnje sa trećim zemljama.

Prve reforme CEAS-a su se desile 2008. i 2013. godine. Upravo tada je osnovan ured za podršku azilu koji bi pomogao zemljama članicama u implementaciji novih politika azila i poboljšavanju međusobne saradnje. Nakon ovoga, 2015. godina predstavlja prekretnicu u Zajedničkom europskom sistemu za azil nakon što je veliki val izbjeglica ukazao na nedostatke sistema. Naposljetku, ove promijene su nam donijele ojačanu europsku agenciju za podršku azilu, prerađenu kvalifikacionu regulativu te, u septembru 2020. godine, Novi pakt o migracijama i azilu.

3.2 Jačanje europskog pristupa kroz Novi pakt o migracijama i azilu

Nakon dosta grešaka i manjaka europske politike i z Zajedničkog sistema za migracije i azil kao i neslaganja zemalja članica oko načina i pristupa pitanju velikog broja nelegalnih migranata te sve rastućeg broja izbjeglica i tražitelja azila, EU je odlučila da sve svoje nade položi u Novi pakt o migracijama i azilu. Na 23. Septembar 2020 godine, Europska komisija najavila je svjež početak za migracije u obliku ovog novog pakta koji će omogućiti puno efikasniji upravljanje migrantskom krizom nego što je do sada bio slučaj. Novi pakt o migracijama i azilu će biti potupni pristup koji priznaje da su unutrašnji i vanjski aspekti migracija neraskidivo vezani. Reforma zajedničke politike azila će ostati važan dio ovog sveobuhvatnog pristupa. Europska komisija će pružiti otporniji, humaniji i efikasniji sistem migracija i azila, što će također ojačati povjerenje u šengensko područje slobodnog kretanja.³⁰

Novi pakt o migracijama i azilu podrazumijeva:³¹

- čvrsto i pravedno upravljanje vanjskim granicama, uključujući provjere identiteta, zdravlja i sigurnosti
- pravedna i učinkovita pravila o azilu, pojednostavnjenje postupaka azila i vraćanja
- novi mehanizam solidarnosti za traganje i spašavanje, pritisak i krize
- bolje predviđanje, pripravnost za krizu i odgovor na krizu
- učinkovita politika vraćanja i koordinirani pristup vraćanju na razini EU-a
- sveobuhvatno upravljanje na razini EU-a radi boljeg upravljanja politikama azila i migracija i njihove provedbe
- uzajamno korisna partnerstva s ključnim trećim zemljama podrijetla i tranzita
- razvoj održivih zakonitih putova za one kojima je potrebna zaštita i radi privlačenja talenata u EU i
- podupiranje učinkovitih integracijskih politika.

³⁰ European Commission - Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:37:FIN>, (pristupljeno 28.03.2021.)

³¹ European Commission - COMMUNICATION FROM THE COMMISSION on a New Pact on Migration and Asylum, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1601287338054&uri=COM:2020:609:FIN#document2>, (pristupljeno 28.03.2021.)

Kao zaključak može se izdvojiti jednostavna činjenica da je ovaj Novi pakt o migracijama i azilu predstavljen javnosti kao obična komunikacija Europske komisije. Iako nam postavlja vrlo jasne ciljeve, ovaj pakt nema dugoročne implikacije već je predložen kao još jedan program EU koji bi trebao bar postaviti nove temelje za sveobuhvatniju politiku vezanu za migracije i azil. Također, državama članicama se opet daje slobodan izbor vezano za bitnija pitanja politike azila, stoga veoma malo se pridodaje promoviranju solidarnosti među EU članicama. Postoje načini koji bi omogućili efikasnije i lakše ostvarenje ciljeva navedenih u ovom paktu, ali bi to također podrazumijevalo najviši oblik solidarnosti i suradnje članica oko zajedničkih politika, što je u ovom trenutku vrlo malo vjerovatno.

4. Europski izbjeglički režim

Često se smatra da europski izbjeglički režim daje prednost odvracanju i sekuritizaciji nad humanitarnom akcijom. Svjesni stvaranja okvira koji utječu na ponašanje migranata, kreatori politike EU razvili su europsku agendu koja je opisana kao pokušaj 'upravljanja migracijama s kontradiktornim poticajima (Hilhorst, Hagan, i Quinn, 2021: 4). Ovakav europski pristup pitanjima migracije vrlo dobro poznajemo i to je ono što države na granicama EU kao što je BiH, ostavlja da sami zbrinjavaju migrante, izbjeglice i tražitelje azila dok EU nastoji da izvrši delokalizaciju, eksternalizaciju, outsource, protezanje, izvoz i širenje daleko izvan svojih vlastitih vanjskih granica (Zaragoza-Cristiani, 2017: 13). Prvi stub europskog izbjegličkog režima jeste Dablinska regulativa o kojoj je ranije bilo govora. Cilj ove regulative je bila pravednija raspodjela tereta zahtjeva za azil kojih je svaki dan bilo sve više i više. U teoriji je ovaj sistem bio savršen i dosta je težio ka solidarnosti među članicama i pomaganje jedna drugoj, međutim, u praksi se pokazalo da je sistem manjkav, te da je u konačnici uzrokovao da oni koji iz države koja im je prva tačka ulaska, rizikuju povratak ukoliko nastave svoj put dalje.

Naravno, ovo nije bilo u interesu izbjeglica koji su na umu imali samo jednu ili dvije destinacije koje bi im omogućile dostojanstven život unutar europskog društva.

4.1 Dogovori sa Turskom

Veliki pritisak na EU uzrokovan nekontrolisanim priljevom izbjeglica doveo je do užurbanih pregovora sa Turskom, te na kraju do dogovora vezanog za izbjeglice. Iako je ovo bio samo jedan u nizu pregovora sa Turskom, 18. 03. 2016 godine ova država i EU su postigle dogovor koji će u narednom periodu pa sve do danas smanjiti broj izbjeglica i tražitelja azila koji pristižu u EU. Pod izgovorom ukidanja nelegalne trgovine i krijumčarenja ljudi preko granice na teritorij EU, te radi smanjenja opasnosti po život onima koji su uključeni u ove kriminalne sisteme, EU i Turska su odlučile da smanje broj nelegalnih migranata iz Turske u EU.

Složili su se oko sljedećih tačaka:³²

1. Svi novi nelegalni migranti koji prelaze iz Turske na grčke otoke od 20. marta 2016. godine bit će vraćeni u Tursku. To će se dogoditi u potpunosti u skladu sa EU i međunarodnim pravom, čime se isključuje svaka vrsta kolektivnog protjerivanja. Svi migranti bit će zaštićeni u skladu s relevantnim međunarodnim standardima i poštujući princip nedobrovoljne repatrijacije. To će biti privremena i vanredna mjera koja je neophodna da se okončaju ljudske patnje i uspostavi javni red. Migranti koji stignu na grčka ostrva bit će uredno registrirani, a grčke vlasti obrađivat će svaki zahtjev za azil u skladu s Direktivom o postupcima azila³³, u suradnji s UNHCR-om.

³² Council of the EU, EU – Turkey Statement, 18 March 2016, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>, (pristupljeno: 28.03.2021.)

³³ Direktiva se odnosi na minimalne potrebne standarde za davanje ili ukidanje statusa izbjeglice unutar zemalja članica. Cilj Direktive je uskladiti proceduralne garancije date tokom postupka azila i održati kvalitet odlučivanja o azilu u državama članicama. Direktiva potvrđuje određene osnovne proceduralne garancije kao što su pravo na lični razgovor, pravo na primanje informacija i komunikaciju s UNHCR-om, pravo na advokata i pravo na žalbu

2. Za svakog Sirijca vraćenog u Tursku s grčkih ostrva, jedan Sirijac će biti preseljen iz Turske u EU uzimajući u obzir UN-ove kriterije ranjivosti³⁴. Uspostavit će se mehanizam uz pomoć Komisije, agencija EU-a i drugih država članica, kao i UNHCR-a, kako bi se osiguralo provođenje ovog principa od istog dana kada povratak započne. Prioritet će imati migranti koji ranije nisu ušli ili pokušali neregularno ući u EU. Sa strane EU, preseljenje, prema ovom mehanizmu odvijat će se u prvom redu poštivanjem obaveza koje su države članice preuzele u zaključcima predstavnika vlada država članica na sastanku u Vijeću 20. jula 2015., od čega ostaje 18.000 mjesta za preseljenje.
3. Turska će poduzeti sve potrebne mjere kako bi spriječila otvaranje novih pomorskih ili kopnenih puteva za ilegalne migracije iz Turske u EU, te će u tom smislu sarađivati sa susjednim državama, kao i EU.
4. Kada se završe neregularni prijelazi između Turske i EU ili barem budu značajno i održivo smanjeni, aktivirat će se dobrovoljni program humanitarnog prijema. Države članice EU dobrovoljno će doprinijeti ovoj šemi.
5. Ispunjavanje mape puta za liberalizaciju viznog režima biće ubrzano u odnosu na sve države članice koje učestvuju u cilju ukidanja viznog režima za turske građane najkasnije do kraja juna 2016. godine, pod uvjetom da su ispunjena sva mjerila. U tu svrhu Turska će poduzeti potrebne korake da ispuni preostale zahtjeve kako bi omogućila Komisiji da, nakon potrebne procjene usklađenosti sa mjerilima, do kraja aprila izradi odgovarajući prijedlog na osnovu kojeg Europski parlament i Vijeće može donijeti konačnu odluku.
6. EU će, u uskoj saradnji s Turskom, dodatno ubrzati isplatu prvobitno dodijeljenih 3 milijarde eura u okviru Instrumenta za izbjeglice u Turskoj i osigurati financiranje daljnjih projekata za osobe pod privremenom zaštitom identificirane brzim doprinosom

³⁴ UN-ovi kriteriji ranjivosti su alat UNHCR-a koji pomaže u identifikaciji situacija ranjivosti i potrebe za zaštitom. Iako bi alat mogao doprinijeti procesu utvrđivanja potrebe za zaštitom, kako je istaknuto u međunarodnom izbjegličkom pravu i drugim okvirima za ljudska prava, to nije njegova svrha. Njegova svrha je identificirati situacije ranjivosti kako bi se formirao niz odluka oko osobe kao što su one povezane s najprikladnijim mogućnostima smještaja i podrške u pojedinačnom slučaju. Cilj mu je potaknuti ranu intervenciju, efikasnu brigu o pojedincima u potrebi i partnerstvo sa službama u lokalnoj zajednici.

Turske prije kraja marta. Prva lista konkretnih projekata za izbjeglice, posebno na polju zdravstva, obrazovanja, infrastrukture, hrane i ostalih životnih troškova, koji se mogu brzo financirati iz Ustanove, zajednički će biti identificirana u roku od tjedan dana.

7. EU i Turska pozdravile su tekući rad na nadogradnji Carinske unije.
8. EU i Turska potvrdile su svoju predanost ponovnom aktiviranju procesa pristupanja kako je navedeno u njihovoj zajedničkoj izjavi od 29. novembra 2015.
9. EU i njene države članice saradivat će s Turskom u svim zajedničkim naporima za poboljšanje humanitarnih uvjeta unutar Sirije, posebno u određenim područjima u blizini turske granice, što bi omogućilo lokalnom stanovništvu i izbjeglicama da žive u područjima koja će biti sigurnija.

4.1.1 Zatvaranje „Balkanske rute“

Balkanska ruta se prostirala od Turske preko Grčke i kroz Makedoniju i Srbiju preko Mađarske, pa čak i kroz Hrvatsku i Sloveniju, do Austrije. U skladu sa statističkim podacima UNHCR-a, 911.000 osoba je migriralo u Grčku krajem 2015. godine preko Balkanske rute. Najviše je bilo ljudi u potrebi iz Sirije, Afganistana i Iraka.

Da bi se zaustavio taj val migracija, te da bi se spriječio ulazak potencijalnih članova terorističkih grupa i da bi se zaustavilo razvijanje organiziranog kriminala i krijumčarenja, jedan od glavnih zahtjeva EU prema Turskoj je bio zatvaranje „Balkanske rute“. Zemlje Zapadnog Balkana su siromašne i u neku ruku oslabljene, te nemaju dovoljne kapacitete da se nose sa ovim sigurnosnim problemima. Uzimajući u obzir ovo i organizirani kriminal, kao i vlastite interese, EU je odlučila da poduzme ovakav potez i time, u jednu ruku, sebi ošteti reputaciju. Ovaj veoma diskutabilan potez je pokazao drugu stranu EU, stranu koja je nakon ovoga prozivana na sve strane za kršenje ljudskih prava i za nepoštivanje mjera i zakona koje je sama EU donijela.

Međutim, izbjeglice ne odustaju tako lako. Nije teško primijetiti da se ljudi koji su putovali hiljadama kilometara do svog "raja", i sada su na njegovim vratima, neće odjednom predomisli samo zato što političari odlučili zatvoriti granice. Njihova odlučnost je toliko

snažna da će pokušati ilegalno doći do Hrvatske, a zatim do Slovenije koja je dio šengenskog prostora (Rekšć, 2020: 143). Ovo pokazuje da ni izjegllice nisu bez krivnje. Oni će koristiti sve moguće načine da dođu do bolje budućnosti u zemljama svog odredišta, pa čak po cijenu da se usput sukobe međusobno, ili sa lokalnim stanovništvom u mjestima u kojem se nalaze. Ovo je nešto što je dio naše svakodnevnice i rezultat frustracija i straha sa obje strane koji uzrokuje animozitet prema migrantima i izbjeglicama kojem smo mogli svjedočiti u dosta država članica EU.

4.2 Odnosi EU i Libije

Suradnja Europske Unije i Libije najviše se može ogledati kroz suradnju Italije i Libije. EU je jedan od najvećih pružatelja pomoći u Libiji. Također, EU projekti imaju za cilj jačanje civilnog društva, ljudskih prava i slobodnih medija, demokratsko upravljanje, zdravstvene usluge i odgovor na COVID-19, preduzetništvo, osnaživanje mladih i rodnu ravnopravnost.³⁵ Međutim kako Libija posjeduje veliki broj migranata i izbjeglica, nužno je bilo uspostaviti odnose oko upravljanja migracijama, što je na kraju postignuto preko Italije, ali i preko EUBAM misije u Libiji koja podržava libijske vlasti u njihovim naporima da poremete mreže organiziranog kriminala uključene u krijumčarenje migranata, trgovinu ljudima i terorizam. EUBAM surađuje s libijskim vlastima na upravljanju granicama, provođenju zakona i krivičnom pravosuđu, te olakšava koordinaciju donatora u tim oblastima.³⁶

U februaru 2017. Italija je sklopila sporazum s Libijom nazvan „Memorandum razumijevanja“ (Memorandum of Understanding) koji se odnosi na razvojnu saradnju, ilegalne imigracije, trgovinu ljudima, šverc gorivom i jačanje granične sigurnosti.³⁷ Sporazumi između Italije i

³⁵ European External Action Service – EU – Libya Relations, dostupno na: https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en/19163/EU-Libya%20relations, (pristupljeno: 29.03.2021.)

³⁶ EUBAM Libya: European Union Border Assistance Mission in Libya - Civilian Mission, dostupno na: https://eeas.europa.eu/csdp-missions-operations/eubam-libya/89602/eubam-libya-european-union-border-assistance-mission-libya-civilian-mission_en, (pristupljeno 29.03.2021.)

³⁷ EU Immigration and Asylum Law and Policy - The Italy-Libya Memorandum of Understanding: The baseline of a policy approach aimed at closing all doors to Europe? dostupno na: <https://eumigrationlawblog.eu/the-italy-libya-memorandum-of-understanding-the-baseline-of-a-policy-approach-aimed-at-closing-all-doors-to-europe/>, pristupljeno: (29.03.2021.)

Libije oko migraciju nisu nova stvar jer su migracioni tokovi iz Libije postojali još i prije migrantske krize 2015. – 2016. godine. Međutim, nakon rušenja Gadafijevega režima, odnosi su bili prekinuti pa ponovno uspostavljeni, što je uzrokovalo određene poteškoće u ostvarivanju sporazuma. „Memorandum razumijevanja“ se sastoji od 8 članova od kojih su 1. i 2. najvažniji jer pokazuju suštinu i cilj ovog sporazuma. Najvažniji dijelovi memoranduma odražavaju se na obaveze na koje se odnose članovi 1. i 2.

Član 1. iznosi ključne obveze partnerstva, odnosno nastavak suradnje između Italije i Libije na području sigurnosti i ilegalnih migracija u skladu s prošlim bilateralnim sporazumima, te angažman Italije na podršci i finansiranju razvojnih programa i tehničko i tehnoloških sredstava za borbu protiv ilegalnih migracija.

Član 2. dalje detaljno opisuje neke od aspekata spomenutih u članu 1., naime dovršetak južnog sistema kontrole kopnene granice Libije; finansiranje i potrebna prilagođavanja lokalnih prihvatnih centara „u skladu sa relevantnim odredbama“ te opskrbu lijekovima i potrebnom opremom za zadovoljavanje zdravstvenih potreba zadržanih migranata.³⁸

4.2.1 Nedostaci memoranduma

Kontrola granica i kontrola migracija su razumljivi ciljevi za već preopterećenu Italiju, ali način na koji je Memorandum napisan te sam sadržaj memoranduma ukazuje na drugačije ciljeve. Sami tekst i članovi memoranduma napisani su vrlo široko, opširno i u općem smislu, ne ulazeći previše u specifičnosti kao što su statusi osoba u potrebi odnosno izbjeglica, te prava koja bi im trebala biti zagarantovana. Očito je da memorandum predstavlja hitnu akciju Italije kako bi valovi migranata koji dolaze u EU bili prekinuti. Tekst više puta navodi ljude u potrebi kao „potajne“ ili ilegalne migrante, te na ovaj način pokušavaju distancirati te ljude od mehanizama i zakona koji trebaju štititi ugrožene kategorije.

Tajne migracije, a s tim i tajni migranti nisu ništa drugo nego puka politička konstrukcija koja pokazuje da su takvi ljudi u potrebi zapravo ilegalni migranti ili jednostavno neželjeni ljudi.

³⁸ Memorandum of understanding on cooperation in the fields of development, the fight against illegal immigration, human trafficking and fuel smuggling and on reinforcing the security of borders between the State of Libya and the Italian Republic. Dostupno na: http://eumigrationlawblog.eu/wp-content/uploads/2017/10/MEMORANDUM_translation_finalversion.doc.pdf

Povijesno gledano, koncept se koristio od 1930-ih, ali nikada nije dobio pravnu osnovu. Većina istorijskih izvora, međutim, nije koristila nijedan današnji izraz već umjesto toga skovane fraze kao što su: „neželjeni vanzemaljci“, „neželjeni“ ili „dosadni stranci“ (Düvell, 2008: 480). Budući da je u tom periodu migracijska politika bila ili nerazvijena ili čak u potpunosti nedostajala, nije postojao pravni okvir unutar kojeg bi takvi ljudi mogli biti pravno isključeni i njihovo ponašanje ilegalno. Ova formulacija korištena je za smanjenje utjecaja odbijanja i zabrane prelaska granice tako velikom broju ljudi u potrebi koji ne traže ništa više od sigurnije budućnosti u zemljama odredišta. Naravno, ovakav odgovor EU / Italije nije bio iznenađujući s obzirom na politički diskurs prije nekoliko godina, kojem čak i danas svjedočimo. Nažalost, stvari su se počele naginjati desničarskom diskursu koji bi nesumnjivo takvom formulacijom pokušao oduzeti prava koja su zagarantovana onim migrantima, izbjeglicama i azilantima koji su bili u Libiji i čekali prijelaz. Tajne migracije su samo pokriće za ilegalne migracije odnosno neželjene migracije te su društveno i politički konstruisan pojam. Čak u skladu sa pojmovnikom Europske Komisije, tajni migranti ne postoje, već se takav koncept veže za definiciju neregularnog migranta koji je, u globalnom kontekstu, osoba koja zbog neredovnog ulaska, kršenja uslova za ulazak ili isteka zakonskog osnova za ulazak i boravak nema pravni status u tranzitnoj zemlji ili u zemlji domaćinu.³⁹

Na prvi pogled, memorandum između Italije i Libije izgleda samo kao kopija sporazuma između EU i Turske, koji također nije bio najbolji pravni dokument koji postoji. Nedostatak pravnih termina i instrumenata je očit i za razliku od svog prethodnika, memorandum se ne bavi preseljenjem, što je jedan od najvažnijih dijelova ovih sporazuma. Naravno, glavni cilj, a to je zaustaviti neželjene migrante, djelomično je postignut, a teret za Italiju smanjen. Ovo je također podržano raznim drugim faktorima, a nedavno i pandemijom COVID-19 koja je prisilila na opće zatvaranje granica.

³⁹ European Commission, Migration and Home Affairs Glossary, dostupno na: https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/networks/european_migration_network/glossary_search/irregular-migrant_en, (pristupljeno: 02.04.2021)

5. Posljedice europskog izbjegličkog režima

5.1 Nova balkanska ruta

Iako se od potpisivanja i provođenja sporazuma između EU i Turske smanjio broj ilegalnih i neregularnih migranata koji ulaze u EU, granice još nisu u potpunosti bile zatvorene. Još uvijek je postojao velik broj izbjeglica i tražitelja azila koji su ulazili u EU ili započinjali put ka njenim granicama. Dogovor između EU i Turske samo nam je stvorio iluziju riješenog problema, ali u stvarnosti to je još uvijek bilo novo pitanje koje je trebalo riješiti sa više posvećenosti i sa boljim solucijama. Kao što je slučaj s Libijom, i neki drugi tranzitni krajevi koji su sada pogođeni nakon dogovora s Turskom također su vrlo siromašni i institucionalno oslabljeni. Bosna i Hercegovina spada u tu kategoriju i njena nesposobnost da pruži dovoljan sigurnosni i humanitarni odgovor djelomično je posljedica sporazuma EU i Turske. Ovaj dogovor je također stvorio, ili tačnije, ponovno stvorio balkansku rutu koja ovaj put prolazi Albaniju, Crnu Goru i Bosnu i Hercegovinu pa do Hrvatske i dublje u EU. Važno je naglasiti da ovaj novi put migracija ima svoje prednosti uglavnom u vjerskom poznavanju migranata i izbjeglica sa lokalnim stanovništvom, te iz raznih pragmatičnih razloga.

Međutim, ostavljajući po strani poznavanje i neke slične običaje, migrantska kriza najviše pogađa sada tranzitne zemlje poput Bosne i Hercegovine koja se ne može efikasno nositi s tim problemom. Već desetljećima ove vrste zemalja imaju svoje unutrašnje i vanjske probleme koji ih sprečavaju u rastu. To se sada dodatno naglašava migrantskom krizom, graničnim kontrolama, pandemijom COVID-19 i mnoštvom drugih problema. Rješavanje problema i suočavanje s izazovima vezanim za priliv izbjeglica prevazilazi mogućnosti zemalja ovog regiona. U slabim zemljama procesi političkog odlučivanja nisu temeljito promišljeni već su motivirani pragmatičnim interesima donositelja odluka, oligarha i grupa za pritisak. U praksi ti procesi se često pretvore u kaotičnu ili neodlučnu akciju, a time i nerad. U međuvremenu, nove okolnosti zahtijevaju brze i odlučne reakcije (Rekšć, 2020: 148).

Sporazum između EU i Turske naročito uzrokuje velike posljedice. Tim dogovorom i grčkom politikom suzbijanja, otoci poput Lesbosa su postali EU tampon zone. Zatvaranjem tražilaca azila na neodređena mjesta ili u prihvatne centre - kako bi se olakšala brza obrada i povratak u

Tursku - grčka vlada stvorila je situaciju u kojoj su hiljade ljudi zarobljene u prenatrpanim kampovima i kampovima sa nedostatnim resursima, koji žive u oskudnim uvjetima koji ne ispunjavaju njihove osnovne potrebe mjesecima, često i godinama, dok čekaju odluku o azilu. Dogovor između EU i Turske oblikovao je način na koji je Europa reagirala na izbjeglice koje su stigli na njene granice, a njegova manifestacija istaknula je evidentno nepoštivanje prava izbjeglica i migranata u EU. Zadržavanje tražitelja azila u žalosnim uvjetima koji krše njihova temeljna ljudska prava, s nadom da će to druge odvratiti od putovanja u Europu, neprihvatljivo je i negira odgovornost EU da podrži i zaštiti one koji bježe od sukoba, progona i klimatskih katastrofa.⁴⁰

6. Sigurnosni i humanitarni izazovi migrantske krize u Bosni i Hercegovini

Sekuritizacija migrantske krize u Bosni i Hercegovini te povezivanje migranata i izbjeglica sa terorizmom i ekstremizmom konstantno uzrokuje burne reakcije među građanima, ali i u političkom vrhu. Upravo je ta ista politika, odnosno političko neslaganje, situaciju stavila van kontrole, pogotovo u sigurnosnom smislu. Dodatni problem koji je već u ovo vrijeme zastupljen u ostatku Europe jeste ksenofobija i jačanje nacionalističkih tendencija, a s tim i jačanje dešnjačkih političkih opcija. Činjenica je, međutim, da migranti i izbjeglice jesu u biti stranci koji ulaze unutar granica Bosne i Hercegovina bez identifikacionih dokumenata, kršeći regulative države u kojoj se nalaze. S obzirom na to da oni mogu prikriti svoj stvarni identitet i državu porijekla tokom migracijskih kretanja, upitno je koliko je očigledna prijetnja da počinitelji raznih zločina, ali i teroristi, mogu iskoristiti takve beneficije i infiltrirati se u migrante te koristiti njihove rute za prelazak u zemlje u kojima planiraju izvesti terorističke napade (Hodžić, 2020: 90). Ovaj potencijalni problem je izrazito sekuritiziran u Europskoj Uniji i mnogi smatraju da su upravo ovo najveće sigurnosne prijetnje migrantske krize i stalnog priliva novih ilegalnih migranata u granice EU. Naravno, sigurnosni problemi se prenose i na

⁴⁰ Europe Must Act – The consequences of the EU-Turkey Deal, dostupno na: <https://www.europemustact.org/post/the-consequences-of-the-eu-turkey-deal>, (pristupljeno: 02.04.2021)

same migrante koji su u stalnoj opasnosti od trgovine robljem, nasilnog vraćanja sa granica, ilegalnog krijumčarenja kao i mnogih drugih kriminalnih radnji koje potencijalno mogu odnijeti živote onih koji samo žele sigurnije i bolje sutra.

6.1 Ksenofobija

Pored sigurnosnog i humanitarnog problema, migrantska kriza u Bosni i Hercegovini, a i u ostatku Europe, predstavlja veliki socio-politički izazov te testira krajnje granice europskog prihvatanja multikulturalizma te zapadnjačke vrijednosti koje vrlo dobro poznajemo. Upravo u ovakvom svijetu, ideje trans-nacionalnosti i multikulturalizma, pa čak i identiteta su upitne. Prije migrantske krize i ogromnog priliva “stranaca” u njihove države, euroljani i političari koji ih predstavljaju su propagirali ideale i vrijednosti tolerancije i raznolikosti, dok se trenutačna situacija čini potpuno suprotnom.

Identitet ima individualnu komponentu aktivnog izbora zajedno sa kolektivnom komponentom gdje se pojedinci orijentiraju na agregatne grupe ili kolektivitete. Kolektiviteti kojima orijentiramo ovisi o kontekstu i mogu biti višestruki, pa je tačnije govoriti o mozaiku identiteta koji su ovisni o specifičnoj situaciji (Hadžić, 2020: 4). Migranti koji dolaze u Europu su zajedno svrstani u jedan kolektivni identitet ili kolektivitet te ih domicilno stanovništvo percipira kao sigurnosnu prijetnju. Ovakav diskurs potencijalno proizilazi iz stalne poveznice Islama sa terorizmom, radikalizmom i ekstremizmom. Nažalost, to je realnost u kojoj živimo, a koja je rezultat čiste indoktrinacije i dezinformiranosti, kao i bazičnog nepoznavanja političke, ekonomske, kulturološke i dr. pozadinske situacije koja u stopu prati migrantsku krizu. Ovdje se susreće opet svojevrsna generalizacija i stvaranje stereoptipa te ispoljavanje vrlo negativnih stavova i mišljenja koja su najvjerojatnije već postojala, ali su bila prikrivena.

IV Unsko-sanski kanton kao posljednja stanica

1. Put ka boljoj budućnosti

Evidentno je da je veliki broj migranata, u ovom slučaju ekonomskih migranata, izbjeglica i tražitelja azila, zapeo unutar granica Bosne i Hercegovine bez načina i sredstava da nastavi svoj put ka zemljama kojima teže. Te zemlje kao Italija, Njemačka, pa čak i Velika Britanija i Francuska predstavljaju krajnji cilj i za mnoge obećanu zemlju koja će im pružiti sigurnost i stabilnost koju nisu imali u svojim domovinama.

Nažalost, migranti čiji prijatelji, susjedi, braća i sestre, očevi i majke, već žive u zemljama u kojima i oni žele biti, ne vide način za prelazak i pouzdaju se u vrlo slabu vlast koja pored migrantske krize ima druge probleme sa kojima se teško nosi. Čitava situacija koja je već nepovoljna za migrante na području Bosne i Hercegovine, dodatno je pogoršana epidemiološkim mjerama u svrhu sprečavanja širenja korona virusa koji je, počevši krajem 2019. godine, svijet uspio dovesti do kolapsa. Uzimajući u obzir ove faktore i samu političku volju Europske unije i njene politike azila, kao i dogovora oko migrantskih ruta, teško je zamisliti prepreke koje migranti moraju preći ukoliko se nadaju prelasku granice i daljnjem putovanju. Dok se ne desi upravo to, migranti, izbjeglice i tražitelji azila se nalaze na teritoriju Bosne i Hercegovine, unutar privremenih prihvatnih centara na području Unsko-sanskog kantona i Kantona Sarajevo, kao i Zeničko-dobojskog i Hercegovačko-neretvanskog kantona. Naravno, pored velikog dijela populacije koja je unutar privremenih prihvatnih centara, ogroman broj migranata se nalazi u improviziranim kampovima kao što su Salakovac, Delijaš pa i Velečevo, te u napuštenim zgradama i raznim objektima, u okolici gradova i u šumama, te na mjestima koja oni nazivaju „džungla“.⁴¹

⁴¹ Lična opaska: Radeći za Isusovačku službu za izbjeglice (JRS), u periodu od samo nekoliko mjeseci stekao sam pravu sliku dešavanja unutar i izvan kampova, kao i uslova u kojima se mnogi od ljudi u potrebi nalaze. Čak i unutar privremenih prihvatnih centara, kojima upravljaju međunarodne organizacije poput Međunarodne organizacije za migracije (IOM), a u posljednje vrijeme i Službe za poslove sa strancima u PPC Lipa, uslovi nisu idealni. Naravno, za osobe u potrebi izvan kampova situacija je mnogo gora.

Razna oboljenja, infekcije, fizičke povrede pa i psihička nestabilnost su česte pojave i nešto s čim se mnoge međunarodne organizacije prisutne na terenu unutar i izvan centara bore. Upravo u svrhu poboljšanja životnog kvaliteta i očuvanja digniteta ljudi izvan privremenih prihvatnih centara, timovi za terenski program ili outreach timovi su svaki dan angažovani u USK kako bi pomogli onima u potrebi kroz distribuciju paketa sa hranom, odjeće i higijenskih paketa, te kroz pružanje prve pomoći i psiho-socijalne pomoći ukoliko je to potrebno.

2. Anketni upitnik

Da bi rad bio upotpunjen, te da bi stekli bolji dojam o trenutačnoj situaciji na području Unsko-sanskog kantona, kao i općenitom stavu samih građana USK kada je riječ o migrantskoj krizi i njihovom odnosu prema migrantima, provedene su dvije ankete. Jedna od anketa provedena je unutar privremenih prihvatnih centara, dok se druga ticala građana USK. Rezultati anketnih upitnika i istraživanja doprinose sagledavanju generalne situacije u pogledu migrantske krize, te prikazuju opseg humanitarnog izazova za vlasti BiH, kao i za međunarodne organizacije. U isto vrijeme anketa provedena među građanima USK može nam bolje pokazati da li postoje naznake ksenofobije, neprihvatanja migranata, kao i općenito nezadovoljstvo načinom kako se kantonalna vlada bori s migrantskom krizom.

Dobijeni rezultati jasno pokazuju humanitarni i sigurnosni izazov koji predstavlja migrantska kriza u Unsko-sanskom kantonu, te se u tom smislu mogu koristiti kao opravdanje društvenog cilja istraživanja, odnosno podizanja svijesti o problemu, kao i o efektivnosti odgovora državnih institucija na prisutni izazov. Također, cilj istraživanja ankete za građane USK i ankete za migrantsku populaciju unutar prihvatnih centara je dijelom usmjeren na ispitivanje generalne hipoteze o (ne)efektivnom odgovoru vlasti na migrantsku krizu, kao i dijelom na ispitivanje posebnih hipoteza navedenih kroz teorijsko-metodološki okvir istraživanja.

2.1 Rezultati, analiza i interpretacija empirijskih istraživanja

Općenito gledano, empirijski cilj istraživanja temelji se na nekoliko zadataka:

- Anketa: Mišljenje građana USK o migrantskoj krizi
 - 1) Identificiranje načina informisanja o izbjeglicama, migrantima i tražiteljima azila
 - 2) Ispitivanje građana o postojanju realne sigurnosne prijetnje, kao i obrazloženje zašto je njihovo mišljenje takvo
 - 3) Ispitivanje građana o podršci za prava migranata i izbjeglica
 - 4) Ispitivanje efektivnosti vlasti i njenih institucija u rješavanju problema migranata
 - 5) Identifikacija odnosa građana prema migrantskoj populaciji gledano kroz njihovu percepciju realne sigurnosne prijetnje

Prilikom konstrukcije spomenutih anketnih upitnika, korištena su pitanja zatvorenog tipa kako bi ispitanicima bilo lakše odgovoriti u što kraćem vremenu. Na osnovu ovoga, ispitanici su mogli zaokružiti jedan ili više odgovora (pitanje 1), jedan odgovor (pitanja 2 i 3) te označiti samo jedan odgovor na ponuđenoj skali (pitanja 4 i 5).

- Anketa: Mišljenje migranata i izbjeglica o njihovoj trenutnoj situaciji (Opinions of migrants and refugees on their current situation)⁴²
 - 1) Identificirati dobnu skupinu, zemlje porijekla kao i zemlje destinacije ispitanika
 - 2) Dobiti informacije o šansi povratka ispitanika u svoju matičnu zemlju
 - 3) Informisati se o razlozima migriranja van matične zemlje u zemlje Zapadne Europe odnosno u zemlje destinacije.
 - 4) Ispitati nivo zadovoljstva sa načinom ophođenja vlasti prema migrantima i izbjeglicama
 - 5) Ispitati zadovoljstvo sa uslovima života unutar privremenih prihvatnih centara

2.1.1 Uzorak i sociodemografske karakteristike ispitanika

⁴² Napomena: Izrađeni anketni upitnik je preveden na tri jezika, a to su Urdu, Farsi i Arapski kako bi se obuhvatila većinska populacija unutar prihvatnih centara. Da bi se dobili egzaktni prijevodi na ove jezike, tražena je pomoć od bivših kolega, kulturnih medijatora iz Isusovačke službe za izbjeglice (JRS) koji dolaze sa tih govornih područja.

Na osnovu empirijskog istraživanja, te da bi dobijeni rezultati bili reprezentativniji i relevantniji, vodilo se računa da uzorak ispitanika bude što više ujednačen (teritorij, etnička pripadnost, dobna skupina). Uzimajući ovo u obzir, primarna jedinica istraživanja u slučaju ankete br.1 (Anketa: Mišljenje građana USK o migrantskoj krizi) bili su građani Unsko-sanskog kantona koji je, uz Kanton Sarajevo najviše pogođen migrantskom krizom i humanitarnim i sigurnosnim izazovima koja ova kriza nosi. Ukupan uzorak na osnovu kojeg su rađene daljnje interpretacije i prezentacije podataka je iznosio 50 ispitanika (N=50).

U slučaju ankete br.2 (Anketa: Mišljenje migranata i izbjeglica o njihovoj trenutnoj situaciji), ukupan broj ispitanika je na kraju anketiranja iznosio 100 anketiranih osoba u potrebi (N=100). U slučaju druge ankete, vodilo se računa o nekoliko faktora (dobna skupina, spol, nacionalna pripadnost, govorno područje) kako bi se dobili što relevantniji podaci, te da bi se dobila što bolja slika o trenutnoj situaciji u kojoj se nalaze ove osobe u potrebi. Anketiranje ovih osoba, izvršeno je prateći principe PIM-a (Protection Information Management)⁴³ kako ne bi bilo nikakvih kršenja privatnosti i zaštite podataka, kao i da se u potpunosti primjeni „do no harm“ pristup ovom ispitivanju. Unutar uzorka od 100 ispitanika (N=100), napravljena je disagregacija ankete na tri jezika (Urdu, Farsi i Arapski), kako bi se obuhvatio što veći broj korisnika u privremenim prihvatnim centrima. Tekst svake ankete je također preveden i na engleski jezik ukoliko dođe do bilo kakvog problema u komunikaciji. Ankete su prevedene na ove jezike uz pomoć kulturnih medijatora iz Isusovačke službe za izbjeglice (JRS)⁴⁴.

2.2 Prezentacija i analiza istraživanja (*Anketa 1*)

U nastavku će biti prezentirane i analizirane osnovne frekvencije i procentaže vezane za odgovore koje će biti podijeljene na dvije ankete te obuhvatiti cjelokupni uzorak (N=50 građana USK i N=100 migranata i izbjeglica unutar prihvatnih centara). Ovi podaci bi trebali

⁴³ PIM je principijelni, sistematizirani i kolaborativni proces za prikupljanje, obradu, analizu, pohranjivanje, dijeljenje i korištenje podataka i informacija kako bi se omogućilo djelovanje zasnovano na dokazima za postizanje kvalitetnih rezultata zaštite.

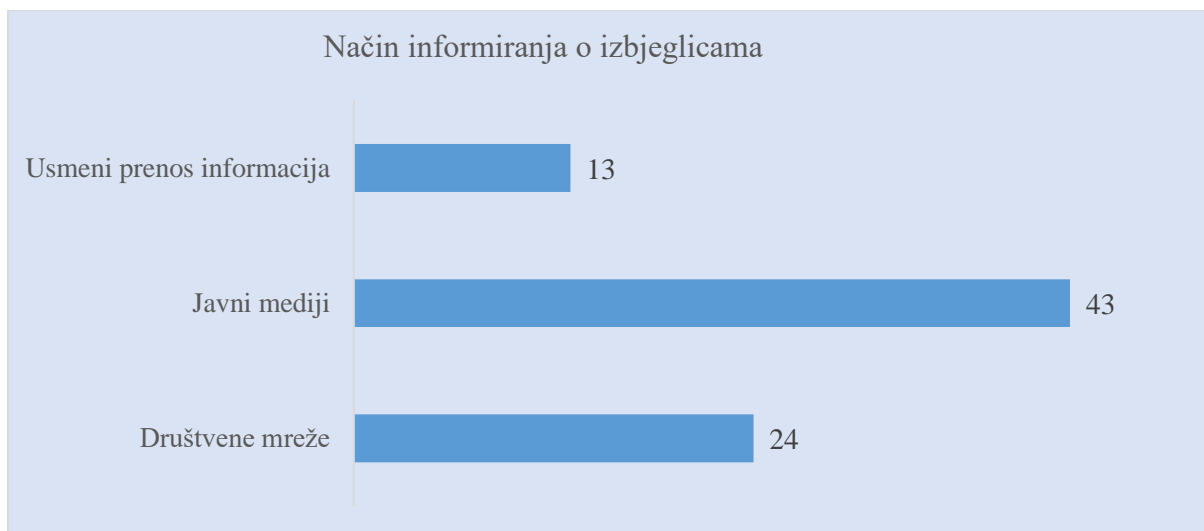
⁴⁴ Isusovačka služba za izbjeglice (JRS) međunarodna je katolička organizacija sa misijom da prati, služi i zagovara u ime izbjeglica i drugih prisilno raseljenih osoba kako bi one mogli ozdraviti, naučiti i sami odrediti svoju budućnost. JRS je u novembru 1980. godine osnovao fra Pedro Arrupe SJ, tadašnji generalni sekretar Družbe Isusa, kako bi odgovorio na nevolje vijetnamskih izbjeglica koji su bježali iz svoje ratom razorene domovine.

pomoći u sagledavanju generalnog mišljenja građana Unsko-sanskog kantona o migrantskoj krizi u Bosni i Hercegovini, te njihov stav o pravima migranata, kao i mišljenje o vlasti i njenom odgovoru na ove izazove. Također, ostavljeno je mjesto za dodatne komentare, ukoliko bilo koji ispitanik osjeti potrebu da se izjasni ili dodatno pojašni svoja mišljenja i stavove.

Druga anketa treba da pokaže zapravo koliko je problem migrantske krize kompleksan i zahtjevan po pitanju humanitarne akcije i odgovora vlade, te suradnje sa međunarodnim organizacijama i posebnim institucijama koje su uključene u ova dešavanja. Anketa o mišljenjima migranata i izbjeglica nam daje uvid u strukturu uzorka koji je anketiran s primarnim fokusom na države porijekla i odredišta kao i zadovoljstvo uslovima unutar države i i unutar PPC-a⁴⁵.

2.2.1 Koji je vaš način informiranja o izbjeglicama?

Od ispitanika se tražilo da zaokruže jedan ili više odgovora o sredstvima koje koriste za informisanje o pitanju izbjeglica i migranta, kao i migrantske krize općenito (*Grafikon 1*).

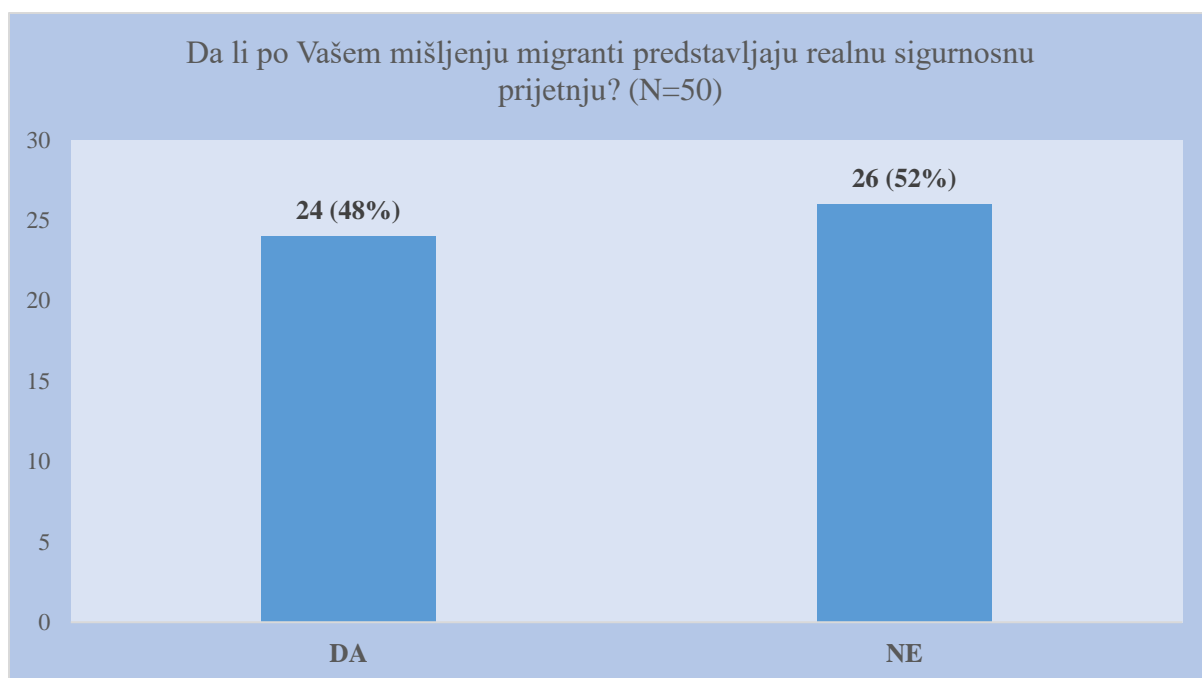
Grafikon 1: Broj ispitanika koji koriste usmeni prijenos, javne medije, društvene mreže, ili sva tri oblika informisanja

⁴⁵ Napomena: osobe u potrebi anketirane u svrhu ovog istraživanja su se nalazile u privremenim prihvatnim centrima Sedra, Borići i Miral. Ova tri prihvatna centra se nalaze na području Unsko-sanskog kantona: PPC Sedra i Borići u Bihaću, a PPC Miral u Velikoj Kladuši.

Na osnovu ovog grafikona može se zaključiti da najveći broj građana koristi javne medijske platforme za informisanje o pitanjima migranata i izbjeglica. Odmah iza su društvene meže, te na zadnjem mjestu usmeni prenos informacija, što je i očekivano.

2.2.2 Da li po Vašem mišljenju migranti i izbjeglice predstavljaju realnu sigurnosnu prijetnju?

U okviru ovog pitanja, građani USK su mogli zaokružiti odgovor DA ili odgovor NE. Prilikom konstrukcije ovog pitanja, ostavljena je mogućnost dodatnog komentara, ukoliko je odgovor na postavljeno pitanje DA. U nastavku se može vidjeti koliko ozbiljno i realno građani percipiraju sigurnosni izazov i u krajnjem slučaju potencijalnu prijetnju koju predstavljaju migranti i izbjeglice na području Unsko-sanskog kantona (*Grafikon 2*).

Grafikon 2: Broj anketiranih ispitanika o realnoj sigurnosnoj prijetnji koju predstavljaju migranti

Podaci prikazani u grafikonu za neke su iznenađujući zbog većeg broja građana USK koji ne smatraju da su migranti i izbjeglice sigurnosna prijetnja nego onih koji misle suprotno. Kroz razgovor sa ispitanicima, može se zaključiti da ovaj broj isključivo ovisi o ličnim iskustvima pojedinačnih građana, kao i o indoktrinaciji onih koji imaju vrlo loša iskustva koja čak uključuju verbalno, a rijetko i fizičko nasilje. Naravno, mnogo je onih koji suosjećaju sa izbjeglicama zbog toga što se i narod Bosne i Hercegovine ne tako davno nalazio u sličnoj situaciji.

Kako bi se stekao dojam o realnoj sigurnosnoj prijetnji i razlozima što građani generalno imaju anmozitet prema migrantskoj i izbjegličkoj situaciji, nužno je citirati nekoliko komentara koji su ostavljeni kao dodatno polje ukoliko je odgovor na pitanje bio DA.

„Nadležni nemaju potpunu kontrolu nad istim, pa su sve češći primjeri provaljivanja, krađa, fizičkih napada i uništavanja kako javne tako i privatne imovine“

„Postoji određena grupacija migranata koji su u slobodnoj kretnji i nose oružje i vidno su u alkoholiziranom stanju te kao takvi predstavljaju opasnost po građane“

„Nema kontrole ličnih podataka migranata, iz kojeg razloga nije moguće sa sigurnošću utvrditi njihov krim-dosije ili npr. moguće zarazne bolesti što predstavlja sigurnosnu prijetnju ali i prijetnju javnom zdravlju“

„Veliki broj ljudi bez dokumenata...“

„Ogroman broj nepoznatih osoba...“

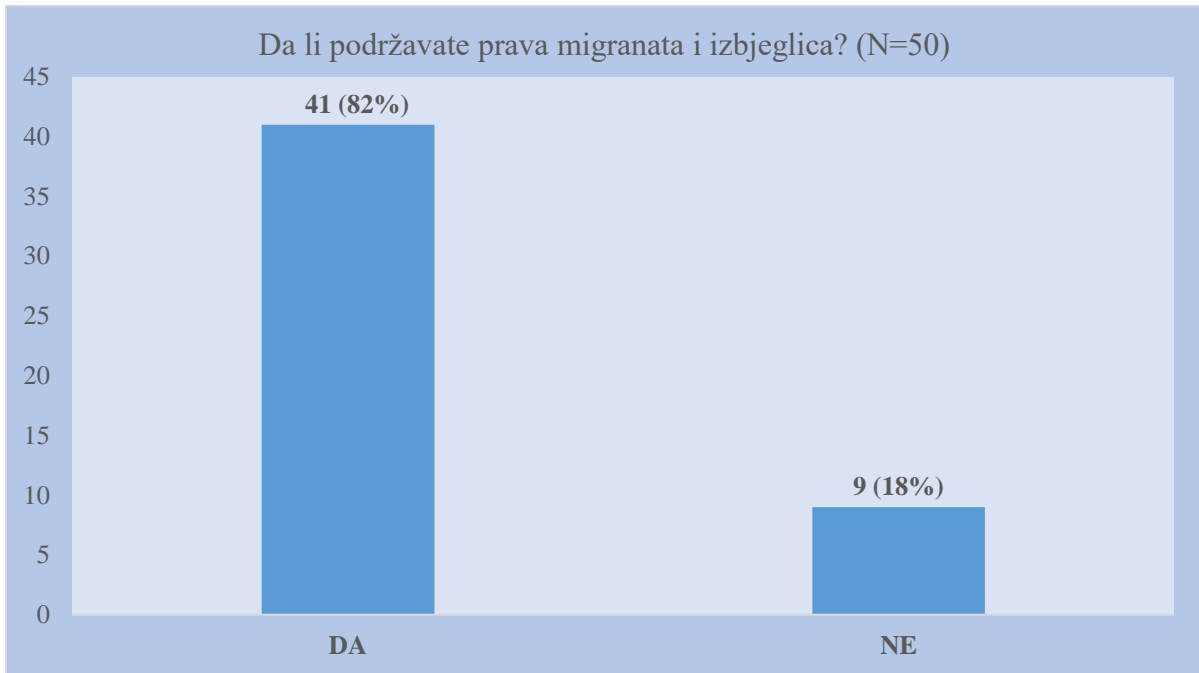
Smatram da nije sigurno da ljudi bez identifikacionih dokumenata...“

„NESIGURNOST!“

Upravo iz ovakvih kometanara se može zaključiti da se ljudi osjećaju nesigurno te da postoji određena doza straha od migranata i izbjeglica, dok najveći problem predstavljaju nedostatak identifikacijskih dokumenata. Nažalost, kroz lično iskustvo se može potvrditi da je nepostojanje bilo kakvih dokumenata veliki problem i izazov sa kojim se najviše suočavaju Ministarstvo unutrašnjih poslova, Služba za poslove sa strancima, te sve zdravstvene institucije

koje zbrinjavaju ljude u potrebi. Dodatni problem za građane predstavlja višak slobode izbjeglica odnosno navodni manjak kontrole nad migrantskom populacijom unutar i izvan prihvatnih centara što daje svima dodatnu dozu animoziteta prema ovim osobama u potrebi.

2.2.3 Da li podržavate prava migranata i izbjeglica?

Grafikon 3: Broj ispitanika koji podržavaju prava migranata i izbjeglica i broj onih koji ne podržavaju

Iz priloženog može se zaključiti da većina građana podržava prava migranta i izbjeglica iako ih se dosta izjasnilo da iste smatra realnom sigurnosnom prijetnjom. „Kao strani državljani u našoj zemlji imaju puno veća prava nego mi i iz tog razloga se ne slažem sa tim i ne podržavam isto“ je jedan od komentara koji opet pokazuje određenu dozu nesigurnosti i potencijalnog straha od migrantske populacije, ali i čistu dezinformiranost i nedovoljno vladanje materijom. S druge strane komentar poput „ljudska prava uvijek podržavam“ pokazuje da i pored loših iskustava i animoziteta građana prema migrantskoj populaciji kao i zasićenosti građana USK sa migrantskom krizom već nekoliko godina, da se ljudska prava i prava zagarantovana zakonima, konvencijama i ustavima trebaju i moraju poštovati.

2.2.4 Zadovoljstvo građana sa radom vlasti kada je riječ o migrantskoj krizi

Slaganje ili neslaganje građana sa tvrdnjom da „Vlasti rade dobar posao u nošenju sa problemom migranata, izbjeglica i tražitelja azila“ može poslužiti kao značajan indikator za razumijevanje mišljenja i stavova građana kao i njihovo zadovoljstvo sa institucionalnim odgovorom na migrantsku krizu u Bosni i Hercegovini. Pitanje u anketi je glasilo: „U kojoj mjeri se slažete sa sljedećom tvrdnjom: Vlasti rade dobar posao u nošenju sa problemom migranata, izbjeglica i tražitelja azila?“. Stepen slaganja je određen skalom od 5 stepena: (5) u potpunosti se slažem, (4) djelimično se slažem, (3) nemam mišljenje, (2) ne slažem se, (1) u potpunosti se ne slažem⁴⁶.

„Vlasti rade dobar posao u nošenju sa migrantskom krizom“	Građani USK	
	N	%
U potpunosti se slažem	1	2%
Djelomično se slažem	14	28%
Nemam mišljenje	3	6%
Ne slažem se	24	48%
U potpunosti se ne slažem	8	16%
Total	50	(100%)

Tabela 1 : Slaganje sa određenim stavovima prikazano kroz broj anketiranih ispitanika kao i procenat od ukupnog uzorka (N=50)

⁴⁶ U ovom pitanju, ispitanicima je ponuđena tzv. Likertova skala. Ovdje su ispitanici mogli odlučiti stepen slaganja sa navedenom tvrdnjom od stepena (5) u potpunosti se slažem do stepena (1) u potpunosti se ne slažem. Likertova skala je dizajnirana za mjerenje stavova, mišljenja ili percepcija ljudi gdje ispitanici biraju iz niza mogućih odgovora na određeno pitanje ili izjavu.

Prema: <https://www.britannica.com/topic/Likert-Scale> (zadnje pristupljeno 15.08.2021.)

Ako rekapitulaciju odgovora svrstamo u tri grupe: (5-4) slaganje, (3) neutralno mišljenje, (2-1) neslaganje, tada imamo 15 ispitanika (30%) koji se slažu sa navedenom tvrdnjom, 32 ispitanika koji se ne slažu sa tvrdnjom (64%) i samo tri koja su izrazila neutralan stav odnosno nemaju mišljenje o materiji što iznosi samo (6%). Iz priložene tabele i iz obrađenih podataka se može zaključiti da je dosta rašireno općenito neslaganje sa potezima vlasti po pitanjima migrantske krize i sigurnosnih i humanitarnih implikacija koje ova kriza nosi sa sobom.

2.2.5 Odnos građana prema migrantskoj populaciji

Kao zadnje pitanje, anketiranim ispitanicima je bila ponuđena još jedna Likertova skala u kojoj su ocjenjivali svoj odnos prema migrantskoj i izbjegličkoj populaciji. U ovoj skali (5) je otvoren i prijateljski odnos, (4) prijateljski, ali suzdržan odnos, (3) neutralan odnos, (2) negativan i sklon verbalnom nasilju te (1) neprijateljski i sklon fizičkom nasilju (*Tabela 2*).

Odnos prema migrantskoj populaciji	Građani USK	
	N	%
Otvoren i prijateljski	0	0%
Prijateljski ali suzdržan	29	59%
Neutralan	10	20%
Negativan i sklon verbalnom nasilju	10	20%
Neprijateljski i sklon fizičkom nasilju	1	1%
Total	50	(100%)

Tabela 2 : Ocjena odnosa građana prema migrantskoj i izbjegličkoj populaciji u USK

Kao što se može zaključiti iz priloženih podataka, većina građana Unsko-sanskog kantona ima prijateljski ali suzdržan pristup migrantima, što i nije iznenađujući podatak. Većina građana će se, barem se tako čini, uključiti u neki vid komunikacije s migrantima i izbjeglicama na prijateljski, pa čak i koristan način. Po njihovom postupanju i pristupu može se vidjeti da građani ne žele naštetiti ovim ljudima, ali su uvjereni, nakon nekoliko izoliranih slučajeva, da su migranti i izbjeglice izvan prihvatnih centara opasni i predstavljaju sigurnosnu prijetnju. Činjenice su da su ti ljudi u potrebi u stranoj zemlji s malo ili nimalo nade prelaska granice za sada i prisiljeni su na snalažljivost ukoliko misle opstati.

2.3 Prezentacija i analiza istraživanja (Anketa 2)

U nastavku će biti prezentirani podaci skupljeni nakon anketiranja stotinu (N=100) ispitanika koji su ljudi u potrebi unutar privremenih prihvatnih centara na području Unsko-sanskog kantona i to iz PPC Sedra, PPC Borići, te PPC Miral. Glavni fokus ove kratke ankete bilo je zadovoljstvo migrantske i izbjegličke populacija odnosom vlasti prema njima, te stanjem unutar prihvatnih centara. Naravno, kako bi se stekla jasnija slika, tri pitanja (pitanje 1, 2 i 3) govore o njihovoj zemlji porijekla, njihovoj dobnoj skupini, te zemlji destinacije kojoj teže.

2.3.1 Starosna struktura anketiranih ispitanika

Starosna struktura	Migranti i izbjeglice
	N
<u>Do 17</u>	9
<u>18-24</u>	40
<u>24-39</u>	43

40-54	8
Total	100

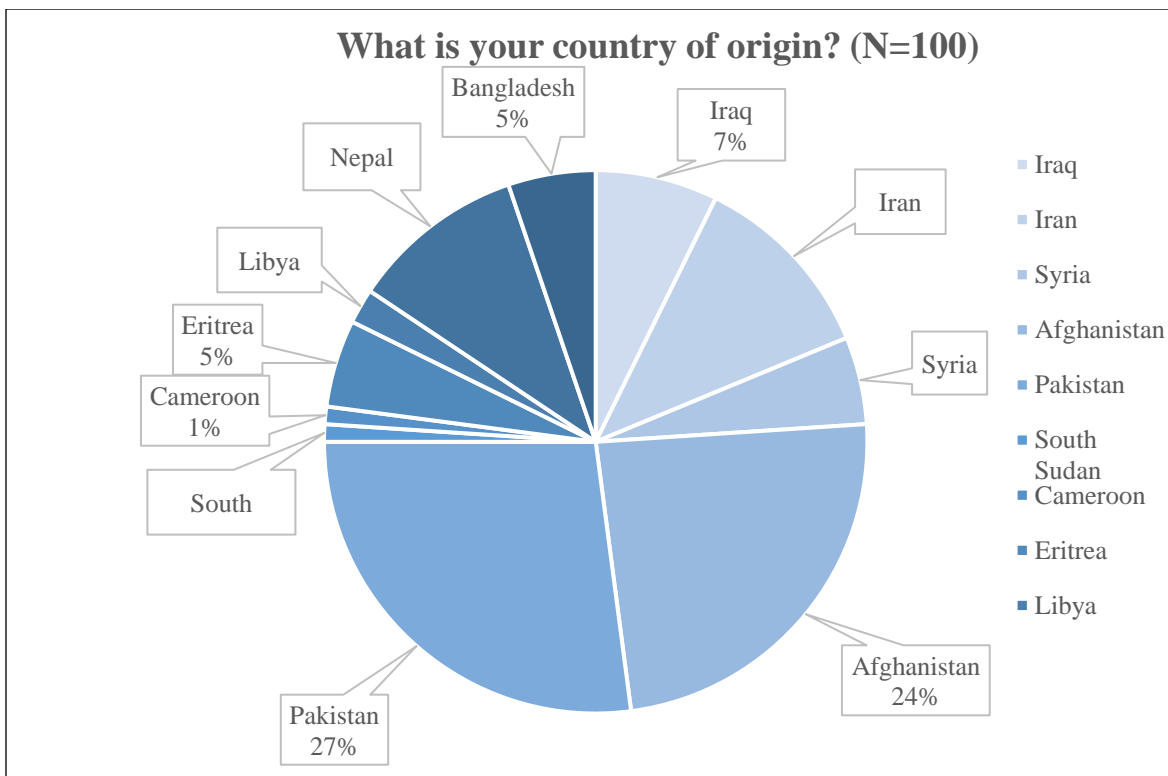
Tabela 3 : Starosna struktura anketiranih migranata i izbjeglica unutar Privremenih prihvatnih centara

Na osnovu prethodne tabele, može se zaključiti da je većina anketiranih ispitanika mlađe dobi sa čak njih 9 anketiranih koji su ispod 18 godina. Poseban fokus treba obratiti na one od 18-24 godine starosti te na grupu iznad 24 pa do 39 godina. Upravo ove skupine su najviše zastupljene u migrantskoj populaciji općenito u Bosni i Hercegovini, ne samo u Unsko-sanskom kantonu. Starijih od 40 ima, ali u manjim brojevima, te oni čine manjinu smještenu najviše u porodičnim prihvatnim centrima poput PPC Sedra i PPC Borići. Većinsku populaciju čine neoženjeni muškaci u ranoj adolescenciji u potrazi za boljom budućnosti u zemljama destinacije.⁴⁷

2.3.2 Koja je vaša zemlja porijekla?

U okviru ovog pitanja, anketirani ispitanici (N=100) napisali su ime svoje matične zemlje odnosno zemlje iz koje su krenuli svoj put ka Zapadnoj Europi. Iako je uzorak manji, rezultati su definitivno primjenjivi na širu sliku i na ukupnu populaciju u Unsko-sanskom kantonu pa čak i šire. Kako je i očekivano, a kako je i podatak iz relevantnih izvora, većinska populacija dolazi iz Pakistana i iz Afganistana (*Grafikon 4*).

⁴⁷ Lična opaska: Kroz moj rad sa migrantima i izbjeglicama kao i sa tražiteljima azila unutar prihvatnih centara pa i izvan njih kroz tzv. Outreach aktivnosti, zaključio sam, kroz komunikaciju sa njima preko kulturnih medijatora, da su ti neoženjeni muškarci vrlo slabo obrazovani, te da dosta njih ima samo nekoliko razreda osnovne škole. Nažalost ovo je realna situacija koja dosta toga govori i o njihovim matičnim zemljama, o tamošnjim obrazovnim sistemima kao i o strukturi migrantske populacije koja je trenutno u Bosni i Hercegovini za razliku od one kojoj smo mogli svjedočiti na samom početku migrantske krize u Europi 2015-2016 godine.

Grafikon 4 : Zemlje porijekla anketiranih ispitanika

Iz ovih podataka je jasno da Pakistan i Afganistan zajedno čine više od pola (51%) matičnih zemalja ljudi u potrebi. Sve ostale zemlje, uključujući Siriju, Iran, Irak, Bangladeš, Nepal, Libiju, Eritreju, Kamerun i Južni Sudan čine 49%. Zanimljiv je podatak da od ukupnog broja čak 91% ispitanika dolazi iz Azije što pokazuje realno stanje koje uključuje vrlo rasprostranjeno siromaštvo, nezadovoljstvo vladajućim strukturama i generalno nezadovoljstvo i nesigurnost koja vlada Azijskim kontinentom. Ostatak, odnosno 9% dolazi iz Afrike koja također pati od istih, u nekim dijelovima i gorih uslova za život. Naravno situacija se stalno mijenja pa u nekom trenutku, populaciju jednog prihvatnog centra može činiti većinski ljudi u potrebi iz Afrike i obrnuto, ali u trenutku kada se radilo istraživanje, Pakistan i Afganistan kao i neke druge azijske zemlje su činile većinu.

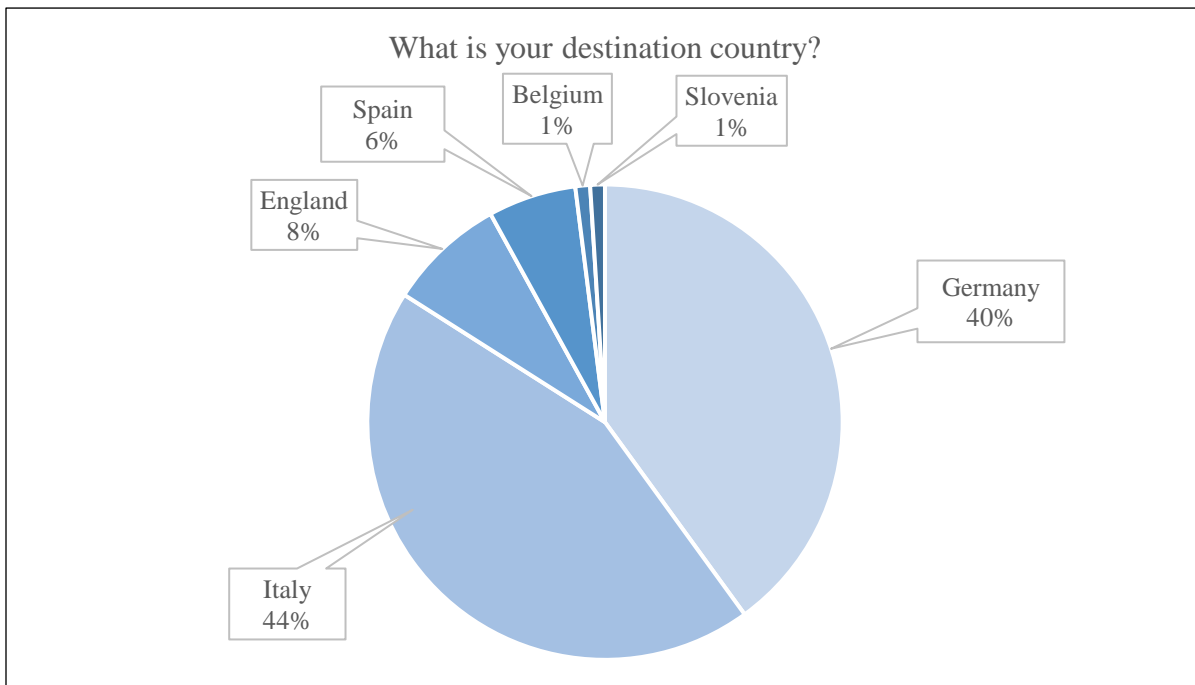
2.3.3 Zemlje destinacije

Nakon pitanja o zemljama porijekla, logičan slijed jeste upit o zemljama destinacija kojima migranti, izbjeglice i tražitelji azila teže. Nažalost, situacija oko prelaska granice i nastavka putovanja dublje u Zapadnu Europu je vrlo komplikovana i trenutno su male šanse prelaska. Situacija je dodatno pogoršana pandemijom Sars CoV-2 virusa i često mijenjajućih okolnosti i politika pojedinačnih država oko zatvaranja granica. Ovo je samo jedan u nizu faktora koji onemogućava prelazak nacionalnih granica i ulazak u prostor Europske Unije. Međutim, svi faktori i otežavajuće okolnosti ne sprečavaju migrante i izbjeglice da probaju preći granicu sa Hrvatskom i da se zapute prema Italiji ili Njemačkoj koje su, po stavovima anketiranih, najpovoljnije zemlje destinacije, što je i prikazano u grafikonu (*Grafikon 5*). Ovaj odlazak na „gejm“ vrlo rijetko završi uspješno⁴⁸, a vrlo često ima teške posljedice po zdravlje ljudi u potrebi, bilo da je to od nasilnih vraćanja sa granice (violent border pushbacks) ili zbog samog puta koji većinom prelaze pješke pa sve do teških psihičkih posljedica i opterećenja kojih ovi ljudi dožive ukoliko ne pređu tu istu granicu. Upravo zbog ovakvih situacija, međunarodne organizacije, uz finansijsku pomoć raznih donatora, a u sklopu projekata, vrše razne aktivnosti psiho-socijalne podrške, te prve pomoći većinski na lokacijama izvan prihvatnih centara, ali i u njima, kako bi pomogli ljudima u potrebi da se nose sa psihičkim teretom i stresom. Ove aktivnosti spadaju u tzv. MHPSS aktivnosti (Mental Health and Psycho-Social Support). Od početka 2021. godine bilo je 5565 osoba (DRC, 2021)⁴⁹ koje su prijavile incident vezan za vraćanje sa granice (pushback) što nije nimalo ohrabrujući podatak. Većina vraćanja sa granice dešava se upravo na granici između Hrvatske i Bosne i Hercegovine, a u dosta slučajeva, ovo vraćanje je praćeno fizičkim nasiljem.⁵⁰

⁴⁸ „Game“ je izraz koji je izmišljen od strane migrantske populacije kako bi označio polazak na put i pokušaj prelaska granice.

⁴⁹ Finalni izvještaj PRAB inicijative objavljen od strane Danskog vijeća za izbjeglice (DRC). Dostupno na: <https://www.drc.ngo/media/y2zphgpz/prab-report-april-to-june-2021.pdf> (zadnje pristupljeno 16.08.2021)

⁵⁰ Human Rights Watch: „Violent Pushbacks on Croatia Border Require EU Action“ (October 2020). Dostupno na: <https://www.hrw.org/news/2020/10/29/violent-pushbacks-croatia-border-require-eu-action> (zadnje pristupljeno: 17.08.2021)

Grafikon 6 : Zemlje destinacije kojima teže anketirani ispitanici

Kao što je i bilo za očekivati, većina (84%) od ukupnog broja ispitanika žele naposljetku doći u Italiju (44%) ili u Njemačku (40%). Samo 16% zauzimaju ostale zemlje, a to su Engleska (8%), Španija (6%), Belgija (1%) i Slovenija (1%). Uzimajući ovo u obzir, a i kroz razgovor sa ispitanicima, vrlo je jasno da bilo koja zemlja Europske Unije migrantima i izbjeglicama u USK predstavlja zemlju destinacije, mnada su Italija ili Njemačka većini glavni cilj. Nažalost, koliko god bio uređen proces traženja azila u kombinaciji sa svim pravima koje migranti imaju uključujući i pravo „non-refoulement“, neki od njih su probali preći granicu više od 30 puta bez većeg uspjeha.

2.3.4 Razlozi odlaska

Kao svojevrsna dopuna prethodna dva pitanja, ovdje su se anketirane osobe izjasnile o razlogu svog odlaska, odnosno migriranja ka Zapadnoj Europi.

Kao ponuđene odgovore naveo sam najčešće razloge migracija, a to su siromaštvo, rat, nedostatak sigurnosti, nezadovoljstvo sa vlastima i prirodne katastrofe⁵¹.

Uzroci odlaska	Migranti i izbjeglice
	N
Siromaštvo	53
Rat	11
Nedostatak sigurnosti	18
Nezadovoljstvo vlastima	18
Prirodna katastrofa	0
Total	100

Tabela 3 : Uzroci odlaska migranata i izbjeglica iz njihovih matičnih zemalja

Iz priloženog se može zaključiti da je siromaštvo uzrok migriranja za većinu ljudi u potrebi koji su anketirani. Dosta nakon toga dolaze nedostatak sigurnosti i nezadovoljstvo sa vlastima te na kraju rat. Prirodnu katastrofu niko nije naveo kao razlog migriranja u Europu. Kroz komunikaciju sa ispitanicima, vrlo je jasno da su generalni visoki standardi života, mogućnost napredovanja i određena sloboda dodatni razlozi, ali i motivacija za napuštanje svoje domovine i odlazak u bolje.

⁵¹ “Exploring migration causes – why people migrate” – izvještaj Europskog Parlamenta o tzv. push-pull faktorima koji uzrokuju migracije i uzrok su migrantske krize u Europi. U izvještaju se navode Socio-politički (nezadovoljstvo sa vlastima, nesigurnost i rat), ekonomski (siromaštvo) i okolišni faktori (prirodne katastrofe). Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/world/20200624STO81906/exploring-migration-causes-why-people-migrate> (zadnje pristupljeno 16.08.2021)

2.3.5 (Ne)zadovoljstvo vlastima i uslovima unutar centara

Dva finalna pitanja na anketi su se odnosila na zadovoljstvo ispitanika, migranata i izbjeglica, sa uslovima unutar kampa, te njihovo zadovoljstvo načinom na koji se vladajuća struktura odnosi prema njima. Bilo da je riječ o kantonalnoj vladi ili višim nivoima vlasti, anketirani ispitanici su izrazili određenu dozu zabrinutosti i nezadovoljstva prema njima (*Tabela 4*). Ovo nezadovoljstvo može se u velikoj mjeri povezati sa procesom traženja azila u Bosni i Hercegovini, što je vrlo zahtijevan posao. Postupak je vrlo komplikovan, te zahtijeva više koraka uključujući i intervju za koji je potrebno čekati, a cijeli proces može trajati do 9 mjeseci. Ovo je samo jedan od razloga nezadovoljstva. Drugi jeste nesigurnost i neizvjesnost u pogledu vlastite budućnosti i života što stvara dodatnu napetost i frustracije koje ispoljavaju kroz nezadovoljstvo prema vladajućim strukturama.⁵² Situacija je u ovom pogledu vrlo kompleksna i zahtijeva puno više angažmana vlasti i snažan odgovor međunarodnih organizacija poput UNHCR-a (United Nations High Commissioner for Refugees) te njihovu suradnju kako bi više osoba dobilo odgovore na mnogobrojne zahtjeve za azil. Pitanje broj šest je glasilo: „Da li se slažete sa načinom na koji se vlasti odnose prema vama?“ („Are you satisfied with the way the authorities are treating you?“) Odgovori su ponovno složeni po principu Likertove skale poput one u *Anketi 1* namijenjene građanima USK. Mjerenje zadovoljstva sa vlastima je određen skalom od 5 stepena: (5) vrlo zadovoljan, (4) zadovoljan, (3) nisam siguran, (2) nezadovoljan, (1) vrlo nezadovoljan.

Posljednje pitanje odnosilo se na zadovoljstvo sa uslovima unutar privremenih prihvatnih centara (*Tabela 5*). Pitanje je glasilo: „Da li ste zadovoljni sa uslovima unutar kampova?“ (Are you satisfied with the conditions inside the camps?“). Na ovo pitanje ponovno je korištena skala od 1-5 označavajući njihov stepen zadovoljstva sa uslovima u prihvatnim centrima: (5) vrlo zadovoljan, (4) zadovoljan, (3) nisam siguran, (2) nezadovoljan, (1) vrlo nezadovoljan.

⁵² Lična opaska: Kroz rad i komunikaciju sa izbjeglicama i tražiteljima azila unutar privremenih prihvatnih centara, zaključio sam da većina korisnika razumije kompleksnu političku situaciju i stanje u Bosni i Hercegovini, te da nemaju visoka očekivanja, ali se nadaju da će uskoro moći sigurno preći granicu ili bar, u slučaju tražitelja azila, ostati u BiH i naći posao te školovati sebe i svoju djecu. Nažalost, ogroman je broj predanih zahtijeva za azil koji nisu došli ni do faze intervjua, a kamoli nešto više. Opet, sa druge strane, kretnje migrantske i izbjegličke populacije su neizvjesne i nikada se ne može sa sigurnošću znati kada će jedna obitelj odlučiti da ide na „gejm“ i proba preći granicu, iako je ta ista obitelj aplicirala za azil.

Zadovoljstvo sa odnosom vlasti	Migranti i izbjeglice
	N
Vrlo zadovoljan	3
Zadovoljan	35
Nisam siguran	2
Nezadovoljan	48
Vrlo nezadovoljan	12
Total	100

Tabela 4 : Zadovoljstvo izbjegličke populacije sa odnosom vladajućih struktura prema njima

Zadovoljstvo sa uslovima unutar privremenih prihvatnih centara	Migranti i izbjeglice
	N
Vrlo zadovoljan	3
Zadovoljan	37
Nisam siguran	2
Nezadovoljan	42
Vrlo nezadovoljan	16
Total	100

Tabela 5 : Zadovoljstvo izbjegličke populacije sa životnim uslovima unutar privremenih prihvatnih centara

Uzimajući u obzir gore naveden podatke, može se zaključiti da je nezadovoljstvo glavni odgovor u oba slučaja, iako ima dosta onih koji su zadovoljni sa onim što imaju. Ako kao rekapitulaciju odgovora u obje tabele uzmemo da su (5-4) slaganje, (3) neutralno mišljenje, (2-1) neslaganje, tada imamo sljedeću situaciju:

Tabela 4: 60 ispitanika je nezadovoljno sa odnosom vlasti prema njima, 38 tvrdi da su zadovoljni, a samo dvoje nema mišljenje odnosno nije sigurno u odgovor.

Tabela 5: 58 ispitanika je iskazalo nezadovoljstvo sa uslovima unutar privremenih prihvatnih centara, 40 je zadovoljno, dok ih opet dvoje nije sigurno.

Iz ove dvije tabele, jasno je izraženo nezadovoljstvo i određeno neslaganje sa vladajućim strukturama, te sa uslovima unutar kampova⁵³.

⁵³ Lična opaska: Najčešće žalbe korisnika dolaze zbog nezadovoljstva sa hranom, odnosno nedostatkom raznovrsnosti, neadekvatnim uslovima za život za vrijeme zime, nedovoljnim sadržajima unutar kampova i sl.

V Zaključna razmatranja

„I think migration is a right, but it should be an option, not an obligation“

(Nayib Bukele)

Upravo ovaj citat opisuje trenutno stanje u svijetu i uvjete u mnogim zemljama koji tjeraju ljude da migriraju ka boljoj budućnosti, blagostanju, sigurnosti i zdravlju. Nažalost, Bosna i Hercegovina je jedna od zemalja koja je, pogođena migrantskom krizom, otkrila svoje slabosti i nedostatke u sistemu koji očigledno ne funkcioniše. Iako se Europa u cjelosti bori sa istim izazovom, te je bilo trenutaka u kojima je kriza napredovala brže nego sistem koji se s njom suočavao, na kraju se došlo do nekoliko „rješenja“ kroz zatvaranja granica ili kroz uvođenja posebnih mjera. U ovom slučaju BiH se nije uspješno suočila sa problemom.

Nažalost, malo je ljudi se mogu staviti u situaciju u kojoj se trenutno nalaze migranti i izbjeglice na području Unsko-sanskog kantona, te pružiti im nužnu pomoć. Povrh svega, zbog generalizacije i manjeg broja incidenata u zadnje tri godine, većinski unutar migrantskih populacija, stvoren je značajan animozitet prema ovim ljudima te neodobravanje njihovog ostanka u BiH. Uzimajući u obzir ove činjenice, te dosta loših ličnih iskustava građana sa izbjeglicama kombinovano sa slabim upravljanjem situacijom, migranti i izbjeglice su postali glavna tema razgovora i najveći sigurnosni i humanitarni izazov za vlasti i za relevantne organizacije koje se bave ovim problemom.

Međutim izbjeglice će biti tu još neko vrijeme, te je u potpunosti jasno da će migracija, migranata i tražitelja azila biti i u budućnosti, čak i u većim brojevima, a na leđima je institucija i vlasti da usavrše migrantsku politiku, usklade političke stavove, te pronađu političku volju pomoću koje bi se uspješnije suočavali sa migrantskom krizom koja tek dolazi. Neće se promijeniti nesigurnosti i loše stanje života u dijelovima Azije, na Bliskom Istoku i u Africi, bar ne u dogledno vrijeme, te upravo zbog ovoga se može očekivati još više ljudi u potrebi i onih u potrazi za novim domom.

Kao što se moglo zaključiti iz većinskih stavova građana Unsko-sanskog kantona, koji su najteže pogođeni migrantskom krizom, njihov odnos prema migrantima i izbjeglicama je

prijateljski ali suzdržan te više od 50% tih istih građana smatra da migranti ne predstavljaju realnu sigurnosnu prijetnju. Iz ovoga se može zaključiti da izbjeglička populacija trenutno na prostorima Unsko-sanskog kantona, a i na cijeloj teritoriji BiH, ne predstavlja sigurnosni problem već ogroman humanitarni izazov. Ovo se odnosi primarno na one izvan kampova na tzv. out-of-site lokacijama, kao i u improviziranim i relativno nesigurnim skloništima. U privremenim prihvatnim centrima, situacija je malo drugačija, ali opet i oni predstavljaju veliki izazov u humanitarnom smislu, u smislu pružanja medicinske pomoći i psiho-socijalne podrške, kao i u smislu kulturoloških razlika.

Bosna i Hercegovina ima institucije i kapacitete koji se mogu nositi sa migrantima i izbjeglicama, ali migrantska politika i stavovi su ono za šta je potreban dodatni napor da se dovede na prihvatljiv nivo. Upravo ova migrantska politika i odnos vlasti prema migracijama diktiraju situacijom, te sigurnosnim i humanitarnim izazovom migrantske krize. Potrebno je smanjenje ilegalnih migracija, kao i ulaska u državu bez ikakvog oblika identifikacionih dokumenata. Također, nužno je ulaganje u Službu za poslove sa strancima, u njen rad na terenu kao i na rad u uredu koji je dosta bitan u formiranju bilo kakvog oblika dokumentacije za osobe u potrebi.

Europska Unija ja uradila svoje poteze kojima svjedočimo zadnjih nekoliko godina. Migrantska politika Europe jeste nesavršen ali potreban korak ka kontrolisanju cjelokupne situacije kojoj se još uvijek ne vidi kraj. Ovakva EU treba da Bosni i Hercegovini bude uzor u formiranju svoje politike, ali i primjer vrlo ekstremnih i negativnih stavova pojedinih država ili državnika kojima ne treba davati previše značaja. Samo sa formiranjem vlastitog čvrstog stava, suradnjom sa međunarodnim organizacijama poput IOM-a, UNHCR,a i DRC-a se može očekivati napredak ka uspostavljanju efikasnije kontrole nad migracijama, te jačanju državnih institucija kako bi se bolje izborile sa sigurnosnim, a ponajviše humanitarnim izazovom krize.

VI Bibliografija

Knjige, e-knjige i poglavlja u knjigama:

1. Metcalfe-Hough, V. (2015) A Migration Crisis? Facts, Challenges And Possible Solutions (online). Dostupno na: <https://odi.org/en/publications/a-migration-crisis-facts-challenges-and-possible-solutions/>
2. Baričević, V. (2011) Postnacionalna ili nacionalna Europa? Europske politike azila i imigracijske kontrole (online). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/115479>
3. Buonanno, L. (2017). The European Migration Crisis (online). Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/318640248_The_European_Migration_Crisis
4. Castles S., Miller M. (1998) THE AGE OF MIGRATION International Population Movements in the Modern World. Macmillan Publishers Limited 1998, Palgrave London
5. Coleman, D. (2010) Migration and its consequences in 21st century Europe. Vienna Yearbook of Population Research (online). Dostupno na: <https://core.ac.uk/download/pdf/6527499.pdf>
6. Czaika, M., De Haas, H. (2014) The globalization of migration: Has the world become more migratory? (online). International Migration Review. Dostupno na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/imre.12095>
7. Douglas, M. (2003) Patterns and Processes of International Migration in the 21st Century (online). Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/238739494_Patterns_and_Processes_of_International_Migration_in_the_21st_Century
8. Duvell, F. (2008) Clandestine migration in Europe (online). Dostupno na: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/0539018408096442>
9. Gilbert J. (2001) On the history of the international protection of refugees (online). Dostupno na: https://www.icrc.org/en/doc/assets/files/other/727_738_jaeger.pdf
10. Hodžić, K. (2020) Understanding the Migrant Crisis in Bosnia and Herzegovina (online). Kriminalističke teme, (2020), 77-98, 20(5). Dostupno na: <http://krimteme.fkn.unsa.ba/index.php/kt/article/view/282/289>

11. King, R., Lulle, A. (2016) Inequalities of Mobility: Relatedness and Belonging of Transnational Families in the Nordic Migration Space. Department of Finnish, Finno-Ugrian and Scandinavian Studies. Academy of Finland
12. Maciej St. Z. (2008) Migration-a Challenge to the 21st Century (online). Dostupno na: https://www.kul.pl/files/602/public/Migravalue/Migr1_en.pdf
13. Mesić, M. (1993) Međunarodno izbjegličko pravo - od uspona do krize. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb, Hrvatska
14. Michael H. C., Benjamin C. C. (2012) Causes and Consequences of Human Migration. Cambridge University Press, New York
15. Mikac, R et al. (2018) New approaches to the challenge of mass migrations (online). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/308721>
16. Mirjana B. Et al. (2017) Towards Understanding of Contemporary Migration - Causes, Consequences, Policies, Reflections. Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Beograd
17. Reksć, M. (2019) New Balkan migration route and its impact on transit countries (online). Dostupno na: https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2020/08/riesw_2019-4-07.pdf
18. Sadrić, B. (2019) The use of military forces in the protection of the borders and prevention of irregular migrations in selected South East European countries (online). Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/329753>
19. Zetter, R. (2015) Protection in Crisis: Forced Migration and Protection in a Global Era (online). Dostupno na: <https://www.migrationpolicy.org/research/protection-crisis-forced-migration-and-protection-global-era>

Priručnici i izvještaji

1. Asylum in the EU Member States: „Record number of over 1.2 million first time asylum seekers registered in 2015“. Dostupno na: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6>

2. Council of the EU, EU – Turkey Statement, 18 March 2016, dostupno na: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>
3. Elena F. Q., et al. (2014) The Oxford Handbook of Refugee and Forced Migration Studies. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/305082887_The_Oxford_Handbook_of_Refugee_and_Forced_Migration_Studies_paperback/link/57813c6b08ae01f736e6bd66/download
4. “Exploring migration causes – why people migrate”. Dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/world/20200624STO81906/exploring-migration-causes-why-people-migrate>
5. Human Rights Watch: „Violent Pushbacks on Croatia Border Require EU Action. Dostupno na: <https://www.hrw.org/news/2020/10/29/violent-pushbacks-croatia-border-require-eu-action>
6. Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees. Dostupno na: <https://www.unhcr.org/publications/legal/5ddfcdc47/handbook-procedures-criteria-determining-refugee-status-under-1951-convention.html>
7. European Commission - Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM:2020:37:FIN>
8. Prab Report: Doors Wide Shut. Dostupno na: <https://www.drc.ngo/media/y2zphgpz/prab-report-april-to-june-2021.pdf>
9. The Italy-Libya Memorandum of Understanding: The baseline of a policy approach aimed at closing all doors to Europe? Dostupno na: <https://eumigrationlawblog.eu/the-italy-libya-memorandum-of-understanding-the-baseline-of-a-policy-approach-aimed-at-closing-all-doors-to-europe/>
10. Tilman Rodenhauer, Humanitarian Law & Policy (2018), The principle of non-refoulement in the migration context: 5 key points. Dostupno na:

<https://blogs.icrc.org/law-and-policy/2018/03/30/principle-of-non-refoulement-migration-context-5-key-points/>

11. UNHCR- States parties, including reservations and declarations, to the 1951 Refugee Convention, dostupno na: <https://www.unhcr.org/5d9ed32b4>

E-članci

1. Claudio M., et al (2019) Managing the “Refugee Crisis” along the Balkan Route. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/328306965_Managing_the_Refugee_Crisis_along_the_Balkan_Route_Field_Notes_from_Serbia_of_a_single_chapter_of_a_title_in_Oxford_Handbooks_Online_for_personal_use_for_details_see_Privacy_Policy_and_Legal_Notice
2. Dorothea H. et al (2019) Reconsidering humanitarian advocacy through pressure points of the European ‘migration crisis’. Dostupno na: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/imig.12802>
3. Jonathan Z. C. (2017) Containing the Refugee Crisis: How the EU Turned the Balkans and Turkey into an EU Borderland. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/320993991_Containing_the_Refugee_Crisis_How_the_EU_Turned_the_Balkans_and_Turkey_into_an_EU_Borderland

Dokumenti

1. Convention relating to the Status of Refugees
2. Convention and Protocol Relating to the Status of Refugees
3. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment
4. DRC's vision, mission and values
5. Geneva Convention of 28 July 1951
6. Introduction to Humanitarian Action
7. International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance
8. IOM's Glossary on Migration

9. UNHCR Global Trends – Forced Displacement in 2015
10. UNHCR Global Trends – Forced Displacement in 2019

Web stranice

1. <https://www.europarl.europa.eu/news/en>
2. <https://www.unhcr.org/>
3. <https://www.researchgate.net/>
4. https://ec.europa.eu/info/index_en
5. <https://www.migrationpolicy.org/>
6. <https://drc.ngo/>
7. <https://www.borderviolence.eu/>
8. <https://odihpn.org/>
9. <https://www.ohchr.org/EN/pages/home.aspx>
10. <https://www.iom.int/>
11. <https://interagencystandingcommittee.org/>
12. <https://ijrcenter.org/refugee-law/>
13. <https://www.consilium.europa.eu/>
14. https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage_en
15. <https://www.britannica.com/>
16. <https://www.hrw.org/>

VII Prilozi

Za potrebe magistrarskog rada na temu Migrantska kriza u Unsko-sanskom kantonu: Sigurnosne i humanitarne implikacije, provedena su dvije ankete. Prva anketa je provedena među građanima USK, a druga među migrantima, izbjeglicama i tražiteljima azila unutar privremenih prihvatnih centara.

- Anketa I - Mišljenje građana USK o migrantskoj krizi

Pitanja:

1. Koji je Vaš način informisanja o izbjeglicama?
2. Da li po Vašem mišljenju migranti i izbjeglice predstavljaju realnu sigurnosnu prijetnju?
3. Da li podržavate prava migranata i izbjeglica?
4. U kojoj mjeri se slažete sa sljedećom tvrdnjom: Vlasti rade dobar posao u nošenju sa problemom migranata, izbjeglicai tražitelja azila
5. Kako ocjenjujete odnos građana prema migrantskoj populaciji

- Anketa II – Opinions of migrants and refugees on their current situation

Pitanja:

1. How old are you?
2. What country do you come from?
3. What is your destination country?
4. What are the chances of you returning to your home country?
5. What is the reason you left your home and migrated?
6. Are you satisfied with the way the authorities are treating you?
7. Are you satisfied with the conditions inside the camps?